

NATIONALE REKENINGEN

1998

Deel 1

Raming van de jaarlijkse aggregaten

Instituut voor de Nationale Rekeningen

Dienst Financiële en Economische Statistieken
Nationale Bank van België, Brussel

Conventionele tekens	n.b.	niet beschikbaar
	p.m.	pro memorie
	v	voorlopig
	0	nul of kleiner dan de helft van de gebruikte eenheid

Woord vooraf

Zoals aangekondigd in de vorige publicatie van de nationale rekeningen, neemt vanaf dit jaar het ESR95 de rol van het ESER79 over als referentiemethodologie voor de opstelling van de Belgische nationale rekeningen. Het "Europees Systeem van nationale en regionale Rekeningen 1995", kortweg ESR95, is ingesteld door de Verordening (EG) nr. 2223/96 van de Raad van 25 juni 1996 en voorziet de verplichte naleving ervan in alle lidstaten vanaf het referentiejaar 1998. De aggregaten van de nationale rekeningen ESR95 dienen voor het eerst in april 1999 te worden medegedeeld aan Eurostat. Zodoende voldoet België aan zijn Europese verplichting.

Naast de zuiver methodologische wijzigingen inherent aan de overgang van het ESER79 naar het ESR95, werd de omschakeling in België ook aangegrepen om de opmaak van de nationale rekeningen op fundamentele wijze te herzien. Die herziening heeft zowel betrekking op de keuze van het statistisch bronnenmateriaal, dat voor een deel nieuw is, als op de compilatiewijze. Beide aspecten, die bij de oprichting van het INR als prioriteiten werden vooropgesteld, worden, samen met de belangrijkste verschilpunten tussen het ESER79 en het ESR95, nader toegelicht in deze publicatie. De innovaties die zijn doorgevoerd bij de opmaak van de nationale rekeningen hebben onmiskenbaar geleid tot een aanzienlijke verhoging van de kwaliteit van de resultaten en vormen de fundamenten voor de verdere uitbouw van kwalitatief hoogstaande nationale rekeningen. Dat alles is slechts mogelijk geweest dankzij een nauwe samenwerking tussen de geassocieerde instellingen van het INR.

Deze publicatie van de aggregaten, gebaseerd op het ESR95, is de eerste in haar reeks. In april van ieder jaar zullen de aggregaten gepubliceerd worden die berekend zijn op basis van de kwartaalrekeningen. Uiteraard zijn het voorlopige cijfers aangezien de coherentie tussen de verschillende optieken (productie, inkomen, bestedingen) niet volledig op punt staat. Meer definitieve cijfers zullen gepubliceerd worden ter gelegenheid van de publicatie van de sectorrekeningen en de tabellen per bedrijfstak eind september, dit volgens een meer uitgewerkte methode. De kwartaalrekeningen blijven bovendien het onderwerp uitmaken van een afzonderlijke publicatie.

De grondige herziening van de Belgische nationale rekeningen brengt met zich dat er breuken optreden met de historische reeksen. Om dat te verhelpen zal het INR in zijn komende publicaties lange geretropoleerde series opnemen, die minimaal tot 1980 teruggaan.

Het Wetenschappelijk Comité heeft de aangebrachte vernieuwingen grondig geanalyseerd. Op basis van zijn onderzoek brengt het Wetenschappelijk Comité een gunstig advies uit over de nationale rekeningen 1998.

De voorzitter van de Raad van Bestuur
van het Instituut voor de Nationale Rekeningen

Lambert Verjus

Inhoud van de publicatie De nationale rekeningen van België worden voor het eerste maal opgesteld volgens de definities van het nieuwe Europees systeem van rekeningen (ESR95).

De jaarlijkse rekeningen worden in drie delen gepubliceerd. De eerste publicatie verschijnt in april van het jaar dat volgt op het beschouwde jaar en bevat een eerste raming van de belangrijkste aggregaten. De gegevens in die publicatie zijn gebaseerd op de kwartaalrekeningen. In de loop van de maand juli verschijnt een tweede publicatie met de rekeningen van de overheid. De derde en laatste publicatie, die verschijnt in oktober van het jaar dat volgt op het beschouwde jaar, bevat alle gedetailleerde rekeningen en steunt op de basisbronnen en de methodologie die van toepassing is op de jaarlijkse nationale rekeningen.

Deze publicatie omvat de belangrijkste jaarlijkse aggregaten van de nationale economie over de periode 1989–1998. Ze bestaat uit drie hoofdstukken: het eerste geeft een korte synthese van de resultaten; het tweede bevat de beschrijving van het nieuwe conceptuele raamwerk, conform de voorschriften van het ESR95; in het laatste hoofdstuk zijn de verschillende statistische tabellen opgenomen (verdeling van de bruto binnenlands product volgens de invals hoeken toegevoegde waarde, uitgaven en inkomen, besparingen en vorderingensaldo van de nationale economie; bevolking, werkzame personen, werklozen en beloning van werknemers).

De rekeningen zijn opgesteld op basis van de op 19 maart 1999 beschikbare gegevens.

Bestelinformatie Voor bestelling van en informatie over abonnementen en kortingen: Nationale Bank van België, dienst Documentatie – Publicaties, de Berlaimontlaan 14, 1000 Brussel.

Telefoon : 02 / 221 20 33
Fax : 02 / 221 31 63
E-mail : documentation@bnbb.be

Voor meer informatie Wie meer informatie wenst over de inhoud, de methodologie, de berekeningswijze en de bronnen e.d. kan terecht bij de dienst Financiële en Economische Statistieken van de Nationale Bank van België.

Telefoon: ramingen ESR95 1989–1997: 02 / 221 30 40
voorlopige ramingen 1998: 02 / 221 30 29
Fax : 02 / 221 31 43
E-mail : nationalaccounts@nbb.be

Verantwoordelijke uitgever B. Meganck, Chef van het departement Algemene Statistiek, Nationale Bank van België.

INHOUDSTAFEL

Woord vooraf	3
1 Synthese	7
1.1 De nationale rekeningen in cijfers	8
1.2 Oorsprong van het binnenlands product: ventilatie van de toegevoegde waarde	9
1.3 Besteding van het binnenlands product: belangrijkste bestedingscategorieën	10
1.4 Verdeling van het binnenlands product: belangrijkste inkomenscategorieën	12
1.5 Beschikbaar inkomen, besparingen en vorderingsaldo	13
1.6 Bevolking, werkzame personen en werklozen	15
2 Methodologie	17
2.1 Inleiding	18
2.2 Beschrijving van het nieuwe systeem van nationale rekeningen volgens het ESR95	19
2.2.1 Basisprincipes van het ESR95	19
2.2.2 Methodologische verschillen tussen het ESER79 en het ESR95	20
2.2.3 Beschrijving van de nieuwe tabellen	24
2.3 Een fundamentele herziening van de opmaak van de nationale rekeningen	27
2.3.1 Wijzigingen op het vlak van de basisgegevens	27
2.3.2 Basisprincipes van de nieuwe werkwijze	29
2.4 Ramingsmethode voor de rekeningen van het laatste jaar	30
2.4.1 Algemene principes van de kwartaalrekeningen	30
2.4.2 Ramingsmethode voor de kwartaalrekeningen	30
2.4.3 Basisgegevens voor de kwartaalrekeningen	31
2.4.4 Raming van jaarrekeningen afgeleid basis van de kwartaalrekeningen	31
2.4.5 Oorzaken van afwijkingen tussen de nationale rekeningen van april en oktober	31
2.5 Wijzigingen in het ESR95 ten opzichte van het ESER79 die van invloed zijn op het BBP of het BNP	33
3 Ramingen van de jaarlijkse aggregaten	37
3.1 Oorsprong van het binnenlands product: bruto toegevoegde waarde per bedrijfstak	39
3.1.1 Ramingen tegen werkelijke prijzen	39
3.1.2 Ramingen tegen prijzen van 1995	39
3.2 Besteding van het binnenlands product: belangrijkste bestedingscategorieën	40
3.2.1 Ramingen tegen werkelijke prijzen	40
3.2.2 Ramingen tegen prijzen van 1995	40
3.3 Verdeling van het binnenlands product: belangrijkste inkomenscategorieën	41
3.4 Beschikbaar inkomen, besparingen en vorderingenoverschot of –tekort: ramingen tegen werkelijke prijzen	42
3.5 Reëel beschikbaar inkomen: ramingen tegen prijzen van 1995	43
3.6 Bevolking, werkzame personen, werklozen en beloning van werknemers	44
3.6.1 Totale bevolking, werkzame personen en werklozen	44
3.6.2 Verdeling van de werkzame personen per bedrijfstak	44
3.6.3 Verdeling van de beloning van werknemers per bedrijfstak	44

1 SYNTHÈSE

1.1 DE NATIONALE REKENINGEN IN CIJFERS

In 1998 bedraagt de toename van het bruto binnenlands product (bbp) in constante prijzen 2,9 pct. Met een volumegroei van het bbp van 0,9 pct. in 1996 en 3,2 pct. in 1997 komt dit neer op een verderzetting van de in 1997 vastgestelde heropleving van de economische activiteit.

Uit de analyse van de kwartaalrekeningen blijkt dat de dynamiek van de Belgische economie, aansluitend op het in 1997 vastgestelde profiel, zich in een versneld tempo heeft doorgezet in de eerste periode van 1998, maar dat deze gaandeweg in kracht is afgenomen.

Het bbp tegen werkelijke prijzen voor 1998 beloopt 9.064 miljard fr. Rekening houdend met een positief saldo van de factorinkomens met het buitenland ten belope van 125 miljard fr. bedraagt het bruto nationaal inkomen 9.189 miljard fr.

Het jaar 1998 wordt gekenmerkt door een groeiversnelling van de binnenlandse vraag, die reeds in 1997 sterk was aangetrokken. Zo namen de particuliere consumptieve bestedingen in volume met 3,4 pct. toe, de grootste stijging sinds 1989. Voor de bruto-investeringen in vaste activa van de ondernemingen wordt een volumegroei van 4,7 pct. vastgesteld.

De economische groei van 1998 is trouwens uitsluitend het resultaat van het fors aantrekken van de binnenlandse bestedingen. De netto-uitvoer van goederen en diensten levert in 1998 een negatieve bijdrage aan de volumegroei van het bbp ten belope van -1,1 pct. Hiermee lijkt voorlopig een einde te zijn gekomen aan de sterke groeibijdrage aan de netto-uitvoer van goederen en diensten die de vorige jaren is vastgesteld.

DE NATIONALE REKENINGEN IN CIJFERS

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
<i>Ontwikkeling van de voornaamste componenten van het bbp tegen prijzen van 1995 (veranderingspercentages t.o.v. het voorgaande jaar)</i>										
Bruto binnenlands product	3,6	2,8	2,0	1,6	-1,5	3,0	2,6	0,9	3,2	2,9
Consumptieve particuliere bestedingen	3,9	3,2	3,0	2,2	-1,0	2,0	0,8	1,1	2,3	3,4
Investeringen in vaste activa van de ondernemingen (bruto)	17,6	10,5	-3,6	0,1	-6,6	-2,5	7,7	4,1	6,8	4,7
Totaal binnenlandse bestedingen	4,2	2,9	1,8	1,8	-1,5	2,1	2,0	0,7	2,3	4,2
Netto-uitvoer van goederen en diensten ¹	-0,5	0,0	0,3	-0,2	-0,1	0,9	0,7	0,2	1,0	-1,1
<i>Ontwikkeling van het aantal werkzame personen en werklozen (veranderingspercentages t.o.v. het voorgaande jaar)</i>										
Werkzame personen	1,4	1,0	0,0	-0,5	-0,8	-0,2	0,5	0,6	0,8	1,0
Werklozen	-14,7	-9,8	1,9	13,4	24,6	11,9	0,0	-3,1	-3,5	-5,7

¹ Bijdrage aan de verandering van het bbp.

1.2 OORSPRONG VAN HET BINNENLANDS PRODUCT: VENTILATIE VAN DE TOEGEVOEGDE WAARDE

De bruto toegevoegde waarde in constante prijzen van de industriële bedrijfstakken neemt in 1998 toe met 2,6 pct., terwijl de diensten een vergelijkbare toename optekenen van 2,3 pct.

Deze gelijklopende evolutie in industrie en diensten staat in tegenstelling tot de situatie in 1997, waar de groei in de industrie met een volumetoename van 4,9 pct. veel forser was dan deze in de diensten (2,2 pct.). Die evolutie houdt verband met de vaststelling dat de economische groei, die in 1997 in sterke mate gunstig beïnvloed werd door een

sterke expansie van de afzet in het buitenland, in 1998 uitsluitend voor rekening komt van de binnenlandse bestedingen.

Met een toename van de toegevoegde waarde in constante prijzen ten belope van resp. 5,4 pct. in 1997 en 4,3 pct. in 1998 herstelt de bouwnijverheid zich na de forse terugval in 1996 ten belope van -4,5 pct.

De bedrijfstak landbouw, bosbouw en visserij daarentegen vertoont een terugval van de bruto toegevoegde waarde in constante prijzen ten belope van - 3,0 pct.

OORSPRONG VAN HET BINNENLANDS PRODUCT

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
<i>Tegen prijzen van 1995, veranderingspercentages t.o.v. het voorgaande jaar</i>										
Landbouw, bosbouw, visserij	0,7	1,3	2,2	9,0	8,9	-2,5	2,5	-0,9	0,8	-3,0
Industrie	5,9	2,7	-1,2	-1,6	-3,6	4,2	3,4	2,3	4,9	2,6
Bouwnijverheid	3,5	6,5	1,1	3,0	-4,3	1,1	2,6	-4,5	5,4	4,3
Diensten	2,5	2,5	3,6	2,1	-1,2	2,2	3,5	0,6	2,2	2,3
Bruto binnenlands product	3,6	2,8	2,0	1,6	-1,5	3,0	2,6	0,9	3,2	2,9

1.3 BESTEDING VAN HET BINNENLANDS PRODUCT: BELANGRIJKSTE BESTEDINGSCATEGORIEËN

De particuliere consumptieve bestedingen ten bedrage van 4.897 miljard fr. in 1998 vormen het grootste bestanddeel van de binnenlandse bestedingen. Met een volumegroei van 3,4 pct. in 1998 zijn het deze particuliere consumptieve bestedingen die de toename van het bruto binnenlands product schragen.

Een andere stimulans gaat uit van de bruto-investeringen in vaste activa, die een volumestijging laten optekenen van 3,6 pct. Met een volumestijging van de investeringen in vaste activa van de ondernemingen ten belope van 4,7 pct. in 1998 wordt de investeringsdynamiek van de ondernemingen in een gestaag tempo verdergezet. Na de terugval in de periode 1991-1994, stijgen de bedrijfsinvesteringen hiermee voor het vierde jaar op rij. De investeringen van de overheid daarentegen vertonen een volumedaling met -0,9 pct., terwijl in 1997 een stijging met 7,3 pct. werd opgetekend. De groei van de investeringen in de woningbouw bedraagt 2,3 pct., tegen 4,9 pct. in 1997.

Ondanks de vertraging in de volumetoename van bruto vaste kapitaalvorming (3,6 pct. in 1998 tegen 6,3 pct. in 1997), bedraagt de volumestijging van de totale bruto-investeringen, waartoe ook de voorraadwijzigingen behoren, 8,1 pct. in 1998, vergeleken met een toename ten belope van 5,5 pct. in 1997. Dit wordt verklaard door de afname van de voorraden bij de ondernemingen in 1997, terwijl in 1998 een vermeerdering van de voorraden wordt vastgesteld.

Waar de netto-uitvoer van goederen en diensten in 1997 nog 394 miljard fr. bedroeg, daalt deze tot 352 miljard fr. in 1998. Deze daling, gecombineerd met de ruilvoetverbetering als gevolg van dalende energien en grondstoffenprijzen, resulteert in een negatieve invloed op de groei ten belope van 1,1 pct. van het bbp. Hiermee beïnvloedde de netto-uitvoer van goederen en diensten voor het eerst sinds 1993 de groei van het bbp in de negatieve zin.

BESTEDING VAN HET BINNENLANDS PRODUCT

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
<i>Tegen prijzen van 1995, veranderingspercentages t.o.v. het voorgaande jaar</i>										
Consumptieve particuliere bestedingen	3,9	3,2	3,0	2,2	-1,0	2,0	0,8	1,1	2,3	3,4
Consumptieve bestedingen van de overheid	0,8	-0,4	3,9	1,4	-0,2	1,5	1,0	2,3	-0,5	2,4
Investerings in vaste activa	12,6	8,5	-4,1	1,7	-3,1	-0,1	5,5	0,9	6,3	3,6
Investerings van de ondernemingen	17,6	10,5	-3,6	0,1	-6,6	-2,5	7,7	4,1	6,8	4,7
Investerings in woongebouwen	17,6	8,2	-9,1	5,0	1,7	5,5	5,5	-4,0	4,9	2,3
Overheidsinvesteringen	-22,6	-6,4	7,1	5,5	12,1	1,5	-8,1	-8,0	7,3	-0,9
Voorraadwijzigingen ¹	-0,6	-0,6	0,2	-0,1	-0,2	0,6	0,2	-0,6	-0,2	0,9
Uitvoer van goederen en diensten	8,3	4,6	3,1	3,7	-0,4	8,4	5,7 ^v	1,2	7,1	3,4
Invoer van goederen en diensten	9,6	4,8	2,8	4,1	-0,4	7,2	5,0 ^v	1,0	6,0	5,3
Netto-uitvoer van goederen en diensten ¹	-0,5	0,0	0,3	-0,2	-0,1	0,9	0,7	0,2	1,0	-1,1
Bruto binnenlands product	3,6	2,8	2,0	1,6	-1,5	3,0	2,6	0,9	3,2	2,9

¹ Bijdrage aan de verandering van het bbp.

^v Het veranderingspercentage moet met omzichtigheid worden geïnterpreteerd vanwege breuken in de brutostromen tussen 1994 en 1995.

1.4 VERDELING VAN HET BINNENLANDS PRODUCT: BELANGRIJKSTE INKOMENSCATEGORIEËN

De beloning van werknemers is in 1998 toegenomen met 158 miljard fr. en bedraagt hiermee 4.575 miljard fr. Het bruto exploitatieoverschot en het gemengd inkomen¹ zijn gestegen met 141 miljard fr. tot 3.518 miljard fr.

Het aandeel van de beloning van werknemers in het bruto binnenlands

inkomen is stelselmatig gedaald sinds 1993, toen het 53,3 pct. van het bruto binnenlands inkomen bedroeg. De voorbije jaren zijn het bruto exploitatieoverschot en het gemengd inkomen immers sneller toegenomen dan de beloning van werknemers. In verhouding tot het bruto binnenlands inkomen is de beloning van werknemers gedaald tot 50,5 pct. in 1998.

VERDELING VAN HET NATIONAAL PRODUCT

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
<i>In procenten van het bruto binnenlands inkomen</i>										
Beloning van werknemers	50,8	52,0	53,3	53,2	53,3	52,6	51,9	51,3	50,6	50,5
Bruto exploitatieoverschot en gemengd inkomen	39,0	38,0	36,9	37,0	36,6	36,9	38,1	38,2	38,7	38,8
Nettobelastingen op productie en invoer	10,2	9,9	9,8	9,9	10,1	10,5	10,0	10,5	10,7	10,7
Bruto binnenlands inkomen	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

¹ Voor ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid in de sector huishoudens omvat het saldo van de inkomensvormingsrekening impliciet een element dat overeenkomt met de beloning voor door de eigenaar of leden van zijn gezin verricht werk, dat niet kan worden onderscheiden van de winst die hij als ondernemer maakt. Daarom wordt dit "gemengd inkomen" genoemd.

1.5 BESCHIKBAAR INKOMEN, BESPARINGEN EN VORDERINGENSALDO

Het totale netto beschikbaar inkomen is gestegen van 7.696 miljard fr. in 1997 tot 8.020 miljard fr. in 1998, wat neerkomt op een stijging ten belope van 324 miljard fr.

Deze toename wordt verdeeld over de totale consumptieve bestedingen (261 miljard fr.) en de nettobesparingen (64 miljard fr.), die hiermee oplopen tot 1.213 miljard fr. in 1998.

Rekening houdend met het verbruik van vaste activa ten belope van 1.027 miljard fr. bedragen de brutobesparingen hiermee 2.240 miljard fr., wat neerkomt op een toename met 79 miljard fr. ten opzichte van 1997. In combinatie met de stijging van de bruto-investeringen met 118 miljard fr. en de daling van het saldo van de kapitaaltransacties met het buitenland met 20 miljard fr., resulteert dit in een afname van

het vorderingenoverschot of de financieringscapaciteit van de totale economie ten belope van 59 miljard fr.

Ondanks deze daling, de eerste na een onafgebroken stijging sinds 1990, blijft het vorderingenoverschot van de totale economie, met 3,7 pct. van het bbp, op een hoog peil.

Uitgedrukt in reële termen is het netto beschikbaar inkomen in 1998 toegenomen met 3,9 pct. Deze stijging ligt hoger dan de toename van het bbp in constante prijzen (2,9 pct.), hetgeen verklaard wordt door de in 1998 vastgestelde ruilvoetverbetering. De invoer van goederen en diensten is relatief goedkoper geworden ten opzichte van de uitvoer, hetgeen een positief effect heeft op het reële beschikbare inkomen.

BESCHIKBAAR INKOMEN, BESPARINGEN EN VORDERINGENSALDO

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
<i>Tegen werkelijke prijzen (miljarden franken)</i>										
Bruto binnenlands product	6.214	6.577	6.896	7.262	7.423	7.786	8.132	8.331	8.727	9.064
Saldo van de factorinkomens met het buitenland	-25	-30	10	-8	75	88	98	127	114	125
Bruto nationaal inkomen	6.189	6.547	6.906	7.254	7.498	7.874	8.230	8.458	8.840	9.189
Verbruik van vaste activa	692	755	783	841	848	884	928	953	1.012	1.027
Netto nationaal inkomen	5.497	5.792	6.124	6.413	6.650	6.991	7.302	7.505	7.829	8.162
Saldo van de lopende overdrachten met het buitenland	-72	-64	-73	-91	-95	-108	-108	-135	-133	-142
Beschikbaar inkomen (netto)	5.424	5.727	6.050	6.322	6.554	6.883	7.194	7.370	7.696	8.020
Nationale consumptie	4.719	4.992	5.311	5.550	5.691	5.950	6.130	6.330	6.547	6.808
Besparingen (netto)	706	736	739	772	864	933	1.064	1.040	1.149	1.213
Bruto-investeringen inclusief voorraadveranderingen	1.347	1.461	1.446	1.509	1.466	1.520	1.672	1.667	1.786	1.904
Saldo van de kapitaaltransacties met het buitenland	-8	-13	-11	-13	-13	-10	-11	0	18	-2
Vorderingenoverschot van de totale economie	43	17	64	91	233	287	310	326	393	334
<i>Reëel beschikbaar inkomen (veranderingspercentages t.o.v. het voorgaande jaar)</i>										
Reëel beschikbaar inkomen	4,4	2,1	2,6	1,9	0,7	2,8	2,1	0,6	2,3	3,9

1.6 BEVOLKING, WERKZAME PERSONEN EN WERKLOZEN

In 1998 is de situatie op de arbeidsmarkt verbeterd. Net zoals de vorige jaren is de werkloosheid verder teruggelopen.

Het geharmoniseerde werkloosheidscijfer, dat het aantal werklozen meet dat effectief op zoek is naar een baan, is in 1998 teruggelopen tot 8,6 pct. van de beroepsbevolking.

De werkgelegenheidsgraad, waarmee het aantal werkenden wordt gerelateerd aan de bevolking op arbeidsleeftijd, is verder gestegen en belooft 57,5 pct. in 1998. Parallel hiermee heeft de activiteitsgraad haar gestage toename verdergezet tot 62,9 pct. in 1998.

WERKZAME PERSONEN EN WERKLOZEN

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
<i>Jaargemiddelden, in procenten van de beroepsbevolking (werkloosheidspercentage) of van de bevolking op arbeidsleeftijd (werkgelegenheidsgraad en activiteitsgraad)</i>										
Werkloosheidspercentage	7,0	6,3	6,4	7,3	9,0	10,0	9,9	9,6	9,2	8,6
Werkgelegenheidsgraad	56,4	56,9	56,9	56,6	56,0	55,8	56,1	56,5	56,9	57,5
Activiteitsgraad	60,6	60,8	60,9	61,1	61,6	62,0	62,3	62,5	62,6	62,9

2 METHODOLOGIE

2.1 Inleiding

Nationale rekeningen vormen het werkinstrument bij uitstek voor macro-economische analyse. Ze hebben immers als doel een inzicht te verschaffen in de samenstelling en het verloop van macro-economische aggregaten zoals productie, inkomen en bestedingen. Die aggregaten worden in een sluitend boekhoudkundig systeem van rekeningen gepresenteerd, waardoor hun samenhang duidelijk wordt.

Internationale instellingen hebben steeds een bepalende rol gespeeld bij de uitwerking van methodologische voorschriften op het vlak van de nationale rekeningen. Om het hoofd te bieden aan nieuwe ontwikkelingen is die methodologie stelselmatig hervormd. Dat resulteerde in het "System of National Accounts" of SNA93, opgesteld onder de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de Verenigde Naties, het IMF, de Wereldbank, de OESO en de Europese Commissie, en goedgekeurd door de Statistische Commissie van de Verenigde Naties in februari 1993. Het SNA93 vormt een internationaal toepasbaar boekhoudkundig raamwerk voor een uitvoerige en systematische beschrijving van een nationale economie, de elementen waaruit die economie is opgebouwd en haar betrekkingen met andere economieën. Het SNA93 geeft een uiterst volledig beeld van de economie, onder meer door de integratie van de aggregaten per bedrijfstak en de niet-financiële sectorrekeningen met andere minder klassieke onderdelen van de nationale rekeningen, zoals aanbod- en gebruikstabellen, input- outputtabellen, financiële rekeningen en vermogensbalansen. Ook kwartaalrekeningen en regionale rekeningen maken integraal deel uit van het nieuwe systeem.

Naar analogie met die mondiale ontwikkeling werd binnen de Europese Unie gewerkt aan een hernieuwing van het in 1979 gepubliceerde "Europees Stelsel van Economische Rekeningen" of ESER79¹. Het nieuwe "Europees Stelsel van nationale en

Regionale rekeningen" of ESR95 is volledig geënt op de mondiale richtlijnen van het SNA93. Het ESR95 is evenwel meer gericht op de omstandigheden en informatie-behoefte in de Europese Unie en de gehanteerde begrippen zijn veelal nauwkeuriger en specifiekere dan die van het SNA93. Het ESR95 is een Europese verordening en heeft bijgevolg een bindend karakter voor de lidstaten van de Europese Unie². Naast de methodologische richtlijnen bevat die verordening eveneens een tijdschema om de resultaten aan Eurostat mee te delen.

De overgang naar het ESR95 was voor België tevens de gelegenheid om de wijze van opmaak van de nationale rekeningen op fundamentele wijze te herzien, zowel wat de keuze van de basisgegevens als de berekeningswijze betreft. De belangrijkste vernieuwingen hebben onder meer betrekking op het systematisch gebruik van het repertorium van economische eenheden en de exploitatie van gegevens van jaarrekeningen en van structuurenquêtes. Ook het gebruik van een aanbod- en gebruikstabel als integratiekader vormt een belangrijke vernieuwing.

In deze eerste publicatie met de nationale rekeningen volgens het ESR95 is een beschrijving opgenomen van de voornaamste wijzigingen. Hierbij wordt een toelichting gegeven van de basisprincipes van het ESR95 (punt 2.2.1) en worden de belangrijkste methodologische verschillenpunten tussen het ESER79 en het ESR95 toegelicht (punt 2.2.2), alsook van de inhoud van de nieuwe tabellen inzake het reëel beschikbaar inkomen en inzake de beroepsbevolking, de werkgelegenheid en de werkloosheid (punt 2.2.3).

Vervolgens wordt op beknopte wijze ingegaan op de nieuwe gegevensbronnen (punt 2.3.1) en de gewijzigde compilatiewijze (punt 2.3.2). Tenslotte wordt een

¹ Het ESER79 is een tweede, enigszins aangepaste versie van het in 1970 gepubliceerde "Europees Stelsel van Economische Rekeningen" of ESER70, dat gebaseerd is op het in 1968 gepubliceerde "System of National Accounts" of SNA 68.

² Verordening (EG) nr. 2223/96 van de Raad van 25 juni 1996 inzake het Europees systeem van nationale en regionale rekeningen in de Gemeenschap.

beknopte beschrijving gegeven van de in het kader van de kwartaalrekeningen ontwikkelde ramingsmethode, waarmee de jaarcijfers van het voorgaande jaar worden berekend

(punt 2.4). Een gedetailleerde methodologische nota zal later ter beschikking worden gesteld.

2.2 Beschrijving van het nieuwe systeem van nationale rekeningen volgens het ESR95

2.2.1 Basisprincipes van het ESR95

Nationale rekeningen hebben de betrachting om een zo coherent mogelijk beeld te geven van het economisch proces. Om die doelstelling te bereiken wordt de economie ingedeeld in eenheden en worden diverse transacties onderscheiden. Een belangrijk kenmerk van het ESR95 is het gebruik van twee verschillende benaderingen van de economie, namelijk het stelsel van sectorrekeningen enerzijds en de analyses per bedrijfstak anderzijds.

Stelsel van de sectorrekeningen

Voor de beschrijving van de verschillende fasen van het economisch proces - vanaf productie en inkomensvorming, via inkomensverdeling en inkomensbesteding onder de vorm van consumptie en besparingen tot accumulatie onder de vorm van financiële en niet-financiële activa - maakt het ESR95 gebruik van een indeling van de nationale economie in institutionele sectoren. Zo wordt een onderscheid gemaakt tussen niet-financiële vennootschappen, financiële instellingen, overheid, huishoudens en instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens. De meeste van die sectoren zijn op hun beurt ingedeeld in subsectoren. De sector buitenland omvat alle niet-ingezetenen voor zover zij economische banden hebben met ingezeten institutionele eenheden.

Analyses per bedrijfstak

De analyses per bedrijfstak, die worden uitgevoerd in het kader van aanbod- en gebruikstabellen en symmetrische input-outputtabellen, hebben als doel een beeld te geven van de technisch-economische relaties in het productieproces. Ze verschaffen een geïntegreerd en gedetailleerd overzicht van

de samenstelling van het aanbod en gebruik van goederen en diensten, en van de diverse deelcomponenten van de toegevoegde waarde. Ze maken het mogelijk om een inzicht te verwerven in de interdependenties van de diverse bedrijfstakken van een economie en bieden tevens een beeld van de structuur van de productiekosten.

Aanbod- en gebruikstabellen zijn matrices met productgroepen - zowel goederen als diensten - als rijen en bedrijfstakken als kolommen. Een aanbodtabel presenteert het aanbod van goederen en diensten per afzonderlijke productengroep. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen output, opgesplitst per bedrijfstak, en invoer. Een gebruikstabel toont per productgroep hoe dit aanbod van goederen en diensten verdeeld wordt over het intermediair verbruik per bedrijfstak, de uitvoer en het binnenlands finaal verbruik, opgesplitst naar consumptieve bestedingen en bruto-investeringen. De aanbod- en gebruikstabellen vormen het uitgangspunt voor het maken van symmetrische input-outputtabellen. Daar waar in een aanbod- en gebruikstabel producten worden gekoppeld aan bedrijfstakken, worden in een symmetrische input-outputtabel producten aan producten gekoppeld en bedrijfstakken aan bedrijfstakken.

Hoofdaggregaten van de nationale rekeningen volgens het ESR95

Het bruto binnenlands product tegen marktprijzen (bbp), een sleutelaggregaat van de nationale rekeningen volgens het ESR95, is het eindresultaat van de productieactiviteit van ingezeten productie-eenheden. Volgens de boekhoudkundige beginselen van het ESR95 worden de inkomens en uitgaven die betrekking hebben op die productieactiviteit eveneens geregistreerd. Het bbp kan bijgevolg op drie manieren benaderd worden,

namelijk als:

- de som van de toegevoegde waarde van de verschillende institutionele sectoren enerzijds of bedrijfstakken anderzijds en het saldo van productgebonden belastingen en subsidies;
- de som van de inkomenselementen;
- de som van de finale binnenlandse bestedingen aan goederen en diensten en het saldo van in- en uitvoer.

Naast het bbp bevat het ESR95 nog tal van andere aggregaten die de activiteit van de economie vanuit een bepaald oogpunt weergeven. Voorbeelden van dergelijke hoofdaggregaten zijn het bruto nationaal inkomen, de consumptieve bestedingen, de besparingen, de bruto-investeringen, het vorderingenoverschot- en tekort, het saldo van de lopende transacties met het buitenland, enz.

2.2.2 Methodologische verschillen tussen het ESER79 en het ESR95

Eén van de hoofddoelstellingen van de methodologische herziening bestaat erin om rekening te houden met nieuwe ontwikkelingen. Zo bevat het ESR95 een betere beschrijving van economische fenomenen die 20 jaar geleden relatief onbelangrijk waren (computerprogrammatuur, financiële leasing, enz.). In andere gevallen is het besef gegroeid dat sommige vroegere conventies leidden tot weinig zinvolle resultaten vanuit economisch oogpunt, bijvoorbeeld in het vlak van de registratie van de rente op het ogenblik van betaling of de hypothese van onbeperkte levensduur van bruggen en wegen. Verder is getracht om te komen tot een harmonisatie van de nationale rekeningen met andere verwante statistieken, zoals de betalingsbalans, de statistieken inzake overheidsfinanciën en de monetaire en

financiële statistieken. Als gevolg hiervan hanteert het ESR95 definities die op diverse punten afwijken van die van het ESER79.

Om een uniforme interpretatie van de definitieverschillen te waarborgen heeft de Europese Commissie, op basis van een unanieme goedkeuring door het bnp-comité, een voorlopige lijst goedgekeurd met 23 definitieverschillen die een invloed hebben op het bbp en het bnp³. Die lijst wordt toegelicht in punt 2.5. Aan de hand van die 23 verschilpunten is het eveneens mogelijk om het bbp en het bnp volgens het ESER79 af te leiden uit de aggregaten van het ESR95⁴. Hierna worden de meest markante wijzigingen in het ESR95 ten opzichte van het ESER79 becommentarieerd.

Afbakening van de productiegrens en van de economie

De afbakening van de activiteiten die als output worden beschouwd is een fundamenteel aspect van de nationale rekeningen. Zoals blijkt uit de onder punt 2.5 opgenomen lijst met 23 definitieverschillen, wordt de productiegrens in het ESR95 op een aantal specifieke punten ruimer gedefinieerd dan in het ESER79. De verschillen in het vlak van de afbakening van de productiegrens blijven evenwel beperkt.

Analoog aan het ESER79 registreert het ESR95 alle goederen en diensten die geproduceerd worden, met inbegrip van de productie van woondiensten door de bewoners van een eigen huis, maar met uitzondering van huishoudelijke en persoonlijke diensten die binnen hetzelfde huishouden worden geproduceerd en verbruikt.

Output waarvan de opbrengst niet of niet volledig bij de belastingdienst wordt opgegeven als gevolg van fiscale fraude en zwartwerk dient eveneens in de ramingen opgenomen te worden. In tegenstelling tot

³ Beschikking van de Commissie van 10 februari 1997 inzake de vaststelling van methoden voor de overgang tussen het Europees systeem van nationale en regionale rekeningen in de Gemeenschap (ESR95) en het Europees stelsel van economische rekeningen (ESER, 2e druk) (97/178/EG, Euratom).

⁴ Voor de begroting en de eigen middelen van de Europese Unie wordt verwezen naar de aggregaten opgesteld volgens de definities van het ESER79, zolang het Besluit van de Raad van 31 oktober 1994 betreffende het stelsel van eigen middelen van de Europese Gemeenschappen (94/728/EG, Euratom) van kracht is. Voor de toepassing van de "excessive deficit procedure" (cf. Europese Verordening (EG nr. 3605/93) van de Raad van 22 november 1993, betreffende de toepassing van het aan het Verdrag van Maastricht gehechte Protocol betreffende de procedure bij buitensporige tekorten) wordt het ESR95 als referentiekader aangewend vanaf het jaar 2000.

het ESER79 rekent het ESR95 ook illegale activiteiten expliciet binnen de productie-grens. Zoals overeengekomen op Europees niveau zullen de aggregaten in geen enkel land ramingen bevatten van illegale output en activiteiten, in afwachting van verder onderzoek naar geharmoniseerde ramingsmethoden. Daardoor zijn de praktische gevolgen van de uitbreiding van de productiegrens uiterst gering, daar de Richtlijn 89/130/EEG, Euratom reeds duidelijk aanstuurde op een exhaustief bnp met inbegrip van de zwarte economie⁵.

Onderscheid tussen markt- en niet-marktproducenten

In de nationale rekeningen wordt de output van niet-marktproducenten niet volgens de algemene methode geraamd, maar bij conventie berekend als de som van de productiekosten. Bijgevolg is het onderscheid tussen markt- en niet-marktoutput van essentieel belang. De regels voor de classificatie van productie-eenheden als markt- of niet-marktproducenten zijn gewijzigd. In het ESER79 was het onderscheid tussen markt- en niet-marktproducenten afhankelijk van de activiteit van de institutionele eenheden. Output van goederen werd volgens afspraak steeds als marktoutput (verhandelbaar) beschouwd. Bij de output van diensten van een eerste lijst werd het volgens afspraak steeds geacht om marktdiensten (verhandelbare diensten) te gaan en bij die van een tweede lijst steeds om niet-marktdiensten (niet-verhandelbare diensten). De output van een derde lijst werd als marktdiensten beschouwd wanneer de middelen van de productie-eenheid voor het grootste deel voortvloeiden uit de verkoop. In het ESR95 daarentegen geldt voor alle activiteiten één enkel criterium. Niet-marktproducenten worden gedefinieerd als de eenheden die het grootste deel van de output gratis of tegen economisch niet-significante prijzen leveren, of concreet, indien minder dan 50 pct. van de productiekosten door de verkoop wordt gedekt.

Prijzen in het ESR95

Het ESR95 introduceert een aantal vernieuwingen op het vlak van de prijzen waartegen transacties worden gewaardeerd.

- Het ESR95 hanteert basisprijzen voor de waardering van de output en gebruikt aankooprijzen voor de waardering van het intermediair en het finaal gebruik. Basisprijzen sluiten alle productgebonden belastingen uit en omvatten de productgebonden subsidies. Aankooprijzen betaald door intermediaire of finale gebruikers omvatten zowel het saldo van de productgebonden belastingen en subsidies als de handels- en vervoersmarges. Een gevolg hiervan is dat het bbp tegen marktprijzen bepaald wordt als de som van de toegevoegde waarden van de verschillende sectoren of bedrijfstakken plus het saldo van de productgebonden belastingen en subsidies.

In het ESER79 werd de productie gewaardeerd tegen prijzen exclusief BTW op producten en nettobelastingen in verband met de invoer. In tegenstelling tot het ESR95 was het saldo van de overige productgebonden belastingen (bv. accijnzen) en subsidies vervat in de waardering van de output en bijgevolg ook in de toegevoegde waarde. Die wijziging bemoeilijkt de vergelijkbaarheid van de toegevoegde waarde van de verschillende bedrijfstakken tussen het ESER79 en het ESR95, in het bijzonder voor die bedrijfstakken met belangrijke bedragen aan overige productgebonden belastingen en subsidies.

- Ook de waardering van de invoer van goederen is nieuw. In het ESER79 wordt de invoer gewaardeerd op cif-basis, m.a.w. met inbegrip van de aan de invoer verbonden transport- en verzekeringskosten. In het ESR95 wordt de invoer van goederen, opgenomen in de goederen- en dienstenrekening van het buitenland, gewaardeerd op fob-basis.

⁵ Richtlijn van de Raad van 13 februari 1989 betreffende de harmonisatie van de opstelling van het bruto nationaal product tegen marktprijzen (89/130/EEG, Euratom).

Bruto-investeringen en verbruik van vaste activa

Het ESR95 wijkt in verschillende opzichten af van het ESER79 met betrekking tot bruto-investeringen in vaste activa, veranderingen in voorraden en saldo aan- en verkopen van kostbaarheden. Die verschilpunten resulteren in een uitbreiding van de notie bruto-investeringen. Twee verschilpunten kunnen een belangrijke opwaartse invloed uitoefenen op het niveau van het bbp. In de eerste plaats worden volgens het ESR95 alle aankopen van computerprogrammatuur en grote databanken die, gedurende minstens een jaar, in het productieproces worden gebruikt, evenals de productie van computerprogrammatuur en grote databanken voor eigen finaal gebruik, gerekend tot de bruto-investeringen in vaste activa. Volgens het ESER79 werd alle aangekochte computerprogrammatuur, met uitzondering van voorgeïnstalleerde software, als intermediair verbruik beschouwd. In de tweede plaats wordt in het ESR95 het verbruik van vaste activa uitgebreid tot de afschrijvingen op bruggen, wegen, enz... Aangezien de output van de overheid - als niet-marktproducent - wordt gewaardeerd als de som van de productiekosten, waarvan het verbruik van vaste activa deel uitmaakt, leidt deze definitieverandering tot een verhoging van de output van de overheid.

Waardering van de transacties van financiële instellingen

De waardering van de transacties van financiële instellingen heeft ook wijzigingen ondergaan.

- De diensten van financiële intermediaat worden niet rechtstreeks betaald, maar onrechtstreeks vertrekkende van de rentemarge. Tot hiertoe werden die indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI)⁶ niet over gebruikers verdeeld, maar werd de volledige waarde van de output hiervan tegengeboekt als intermediair verbruik van een fictieve

bedrijfstak. Het ESR95 voorziet in de optie om de IGDFI al dan niet aan de gebruikers toe te rekenen. Indien ervoor geopteerd wordt om de IGDFI aan de gebruikers toe te rekenen, waarbij een gedeelte niet langer als intermediair verbruik maar als consumptie wordt beschouwd, kan dit een belangrijke invloed hebben op de aggregaten. Op basis van eerste ramingen kan dit effect voor België resulteren in een verhoging van het bbp met 1 tot 2,5 pct., afhankelijk van de gebruikte werkhypothese. Begin 1998 heeft de Raad van de Europese Unie beslist om gedurende een overgangsperiode van vijf jaar de methodes van toerekening verder te bestuderen⁷. Gedurende die periode gebeurt er geen toerekening aan de gebruikers en blijft, zoals in het ESER79, de IGDFI voor de volledige waarde geregistreerd als intermediair verbruik van een fictieve bedrijfstak.

- In het ESR95 is de berekeningswijze van de output van verzekeringsinstellingen aangepast. De productie van zowel levens- als schadeverzekeringen wordt volgens het ESR95 berekend als de som van de werkelijk geïnde premies en premiesupplementen min de som van de geldige aanspraken en de toename van de actuariële voorzieningen. Het nieuwe element hierbij is dat zowel voor levens- als voor schadeverzekeringen rekening gehouden wordt met het gehele bedrag van het inkomen uit de belegging van verzekeringstechnische voorzieningen. Dat bedrag wordt volledig toegerekend aan de verzekeringspolishouders, waarna het naar de verzekeringsondernemingen terugvloeit onder de vorm van premiesupplementen, die een aanvulling vormen op de te betalen premies. Volgens het ESER79 was alleen het gedeelte van de totale "aangegroeide" rente dat bestemd was voor de polishouder (in het kader van levensverzekeringen) in de output opgenomen.

⁶ In het ESER79 wordt hiervoor de notie toegerekende productie van bankdiensten gebruikt.

⁷ Verordening (EG) nr. 448/98 van de Raad van 16 februari 1998 tot aanvulling en wijziging van Verordening (EG) nr. 2223/96 wat de toerekening van de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) betreft in het kader van het Europees systeem van nationale en regionale rekeningen (ESR).

Financiële lease

Het ESR95 maakt een onderscheid tussen financiële en operationele lease. Er is sprake van operationele lease indien de leaseperiode niet de volledige of het overgrote deel van de economische levensduur van het goed dekt en de lessor (leasinggever) onderhouds- en reparatiewerkzaamheden verricht aan de voor verhuur in voorraad gehouden goederen. Bij financiële lease verwerft de lessee (leasingnemer) het gebruiksrecht van een duurzaam goed in ruil voor het betalen van leasesommen gedurende een vooraf bepaalde lange periode. De lessor biedt geen reparatie-, onderhouds- of vervangingsdiensten, en speelt derhalve een zuiver financiële rol. Volgens het ESR95 worden betalingen in het kader van financiële lease opgesplitst in aflossingen op de hoofdsom, rentebetalingen en (rechtstreekse of onrechtstreekse) betalingen aan de leasemaatschappijen voor haar intermediaatiediensten. In het ESER79 daarentegen werden alle leasecontracten als operationele lease beschouwd en moest de productie worden berekend als het totaal van de bedragen die werden betaald aan de leasemaatschappij, dus inclusief aflossingen van de hoofdsom en rentebetalingen.

Inkomens

Ook bij de registratie van inkomenstransacties zijn er significante verschillen tussen het ESER79 en het ESR95.

- In tegenstelling tot het ESER79, waar de rente werd geboekt op het ogenblik dat die betaalbaar werd gesteld, registreert het ESR95 de aangroei van de rente volgens het principe van de periodetoerekening. Het ESR95 bepaalt ook expliciet dat het inkomen uit vermogen uit nieuwe financiële producten, zoals "zero-coupon"-obligaties, "deep-discounted"-obligaties, indexobligaties en rente op financiële leasecontracten als rente wordt opgenomen.
- Het ESR95 voert de notie ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen in. Deze worden geregistreerd als inkomens uit vermogen ontvangen van en betaald aan het

buitenland, die middels een parallelle tegenboeking in de financiële rekening van het buitenland opnieuw in de onderneming worden geïnvesteerd. In het ESER79 daarentegen vielen deze ingehouden winsten niet onder het inkomen uit vermogen en werden enkel de dividenden en andere uitgekeerde inkomens van vennootschappen opgenomen in de rekening buitenland.

Twee verschillende noties van consumptie

Eén van de meest opvallende vernieuwingen van het ESR95 is dat er met betrekking tot consumptie twee noties worden onderscheiden, namelijk de consumptieve bestedingen en de werkelijke consumptie. De uitgaven van een sector voor consumptiegoederen en -diensten, ongeacht wie de uiteindelijke gebruiker is, vormen de consumptieve bestedingen. De werkelijke consumptie daarentegen betreft de verwerving van consumptiegoederen en -diensten, ongeacht wie de uitgaven verricht. Het verschil tussen deze begrippen is gelegen in de behandeling van bepaalde goederen en diensten die door de overheid of door instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens worden gefinancierd, maar die als sociale overdrachten van individuele niet-marktgoederen en -diensten aan de huishoudens worden geleverd. Een typisch voorbeeld hiervan zijn de uitgaven in verband met onderwijs. Deze uitgaven maken deel uit van de consumptieve bestedingen van de overheid en van de werkelijke consumptie van de gezinnen. Een ander voorbeeld zijn de tussenkomsten van de overheid in de kosten van de gezondheidszorgen. Volgens het ESER79 werden deze tussenkomsten als sociale uitkeringen aan de gezinnen beschouwd, en werden de uitgaven voor gezondheidszorgen opgenomen in de consumptie van de gezinnen. In het ESR95 worden deze tussenkomsten beschouwd als consumptieve bestedingen van de overheid, die als sociale uitkeringen in natura ter beschikking komen van de huishoudens, en bijgevolg opgenomen worden in de werkelijke consumptie van deze laatste. De werkelijke consumptie van de huishoudens kan aldus gedefinieerd worden als de som van de consumptieve bestedingen van de huishoudens en de individuele consumptieve

bestedingen van de overheid en de instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens⁸.

Wijzigingen inzake terminologie

Naast de diverse methodologische wijzigingen, hanteert het ESR95 begrippen die afwijken van deze van het ESR79. Voorbeelden van dergelijke nieuwe begrippen zijn consumptie i.p.v. finaal verbruik, output i.p.v. productie of verbruik van vaste activa i.p.v. afschrijvingen, enz. Eén van de opmerkelijkste wijzigingen in dit vlak is dat de in het ESR79 voorkomende term bruto nationaal product (bnp) niet meer voorkomt in het ESR95, maar vervangen is door de notie bruto nationaal inkomen (bni). Net zoals het bnp is het bni gelijk aan de som van het bbp en het saldo van primaire inkomens ontvangen van en betaald aan het buitenland. Met deze verandering van terminologie wordt aangegeven dat, waar het bbp een aanduiding geeft van de output van de ingezetenen, het bni overeenstemt met door ingezetenen ontvangen primaire inkomens.

Tevens bevat het ESR95 een uitbreiding van de concepten, onder meer in het vlak van het reëel beschikbaar inkomen en de gegevens met betrekking tot beroepsbevolking, werkgelegenheid en werkloosheid. Deze komen aan bod in het volgende punt, waar de nieuwe tabellen worden toegelicht.

2.2.3 Beschrijving van de nieuwe tabellen

In deze publicatie worden nieuwe tabellen opgenomen inzake het reëel beschikbaar inkomen en inzake de beroepsbevolking, de werkgelegenheid en de werkloosheid. De inhoud van deze tabellen wordt hierna beschreven.

Het reëel beschikbaar inkomen

Daar waar het bruto binnenlands product tegen werkelijke prijzen per definitie overeenkomt met het bruto binnenlands inkomen, bestaat er daarentegen een fundamenteel verschil tussen het bruto binnenlands product tegen constante prijzen en het reëel bruto binnenlands inkomen. Dit verschil, dat verband houdt met de veranderingen in de ruilvoet, wordt voortaan ingevoerd in de tabellen die worden gepubliceerd in de nationale rekeningen (tabel 3.5).

Het bruto binnenlands product tegen constante prijzen wordt verkregen door de componenten van de optiek toegevoegde waarde of van de optiek uitgaven te deflateren met de geschikte prijsindices. De in- en uitvoer van goederen en diensten zijn zo het voorwerp van een aparte deflatie aan de hand van hun respectieve prijsindices. Er wordt geen rekening gehouden met de eventuele winst of het eventuele verlies als gevolg van de evolutie van de ruilvoet. Het bruto binnenlands product tegen constante prijzen wordt immers in de eerste plaats gebruikt voor het meten van het productievolume.

Het reëel beschikbaar inkomen van de ingezetenen wordt echter niet alleen bepaald door dit productievolume, maar eveneens door het verloop van de verhouding tussen de in- en uitvoerprijzen, zoals deze tot uiting komt in de ruilvoet. Indien de ruilvoet toeneemt, volstaat een lager uitvoervolume om een identiek invoervolume te betalen. Deze winst die ontstaat door de evolutie van de ruilvoet noemt men ruilvoetwinst. Die ruilvoetwinst brengt een stijging van het reëel beschikbaar inkomen met zich mee ook al stijgt het productievolume niet. Indien de

⁸ *Individuele goederen en diensten hebben de volgende kenmerken:*

- *het moet mogelijk zijn om de verwerving van de goederen en diensten door een individueel huishouden of een lid daarvan alsmede het moment van verwerving waar te nemen en te registreren;*
- *het huishouden moet hebben ingestemd met de verstrekking van het goed of de dienst en de nodige stappen hiertoe nemen, bijvoorbeeld door een school te bezoeken;*
- *het goed of de dienst moet van die aard zijn dat de verwerving ervan door één huishouden of persoon, of eventueel een kleine, beperkte groep personen, verwerving ervan door andere huishoudens of personen uitsluit.*

Volgens het ESR95 worden de consumptieve uitgaven van de instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens per definitie als individualiseerbaar beschouwd.

evolutie van de ruilvoet ongunstig is, spreekt men over een ruilvoetverlies.

De ruilvoetwinst (-verlies), die het verschil vormt tussen het bruto binnenlands product tegen constante prijzen en het reëel binnenlands inkomen, wordt berekend door van de netto-uitvoer tegen lopende prijzen, gedeflateerd met een bepaalde prijsindex, het verschil af te trekken tussen de gedeflateerde waarde van de uitvoer en de gedeflateerde waarde van de invoer. Deze prijsindex wordt berekend als het rekenkundig gemiddelde van de prijsindices van de uitvoer en de invoer van goederen en diensten.

Statistieken over de arbeidsmarkt

Bepaalde aggregaten van de nationale rekeningen, zoals de toegevoegde waarde, de beloning van werknemers of de consumptie van de gezinnen, kunnen slechts op een juiste manier worden vergeleken voor de verschillende landen of bedrijfstakken van eenzelfde economie indien ze worden gekoppeld aan het aantal inwoners of aan de variabelen die representatief zijn voor de gepresteerde arbeid. Teneinde deze vergelijkingen zo zinvol mogelijk te maken, wordt in het ESR95 ook rekening gehouden met de statistieken van de totale bevolking, de beroepsbevolking, de werkzame personen en de werklozen op basis van definities die nauw gekoppeld zijn aan de concepten die worden gebruikt in de nationale rekeningen⁹.

Totale bevolking

De totale bevolking omvat alle personen, ongeacht hun nationaliteit, die permanent¹⁰ gevestigd zijn in het economisch gebied van het land, zelfs indien deze personen er tijdelijk afwezig zijn.

In de Belgische nationale rekeningen wordt

de totale bevolking bepaald op basis van de gegevens uit het Rijksregister.

Beroepsbevolking, werkzame personen en werklozen

Onder *beroepsbevolking* verstaat men alle personen boven een vastgelegde leeftijd die, tijdens een aangegeven referentieperiode, de arbeid leveren die nodig is voor de productieve activiteiten. De beroepsbevolking omvat alle personen die voldoen aan de voorwaarden om beschouwd te worden als personen met een baan of als werklozen. Maken bijgevolg geen deel uit van de actieve bevolking: studenten, geprepensioneerden en alle andere personen die niet beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt of zich niet willen inzetten op de arbeidsmarkt. De beroepsbevolking kan worden gedefinieerd als de som van de werkzame personen en de werklozen.

Onder *werkzame personen* verstaat men alle personen die een productieve activiteit uitoefenen binnen de productiegrenzen van het economisch systeem van het land, ongeacht het feit of deze personen werknemers of zelfstandigen zijn. Onder *werknemers* verstaat men alle personen die, in het kader van een formeel of informeel contract, werken voor een andere ingezeten institutionele eenheid in ruil voor een bezoldiging in contanten of in natura. Onder *zelfstandigen* verstaat men alle werkgevers en alle personen die voor eigen rekening werken, in zoverre zij niet tegelijkertijd en in hoofdberoep een bezoldigde arbeid uitoefenen. Tot de zelfstandigen behoren ook de niet-bezoldigde meewerkende gezinsleden, m.a.w. mensen die regelmatig meewerken in een familiebedrijf, in zoverre ze niet tegelijkertijd en in hoofdberoep een bezoldigde arbeid uitoefenen¹¹.

Volgens de normen opgelegd door de

⁹ Aangezien de cijfers die worden gebruikt om de bevolking en de gepresteerde arbeid te vergelijken, op een bepaalde periode slaan, moet men zich baseren op de gemiddelden van de bevolking en de gepresteerde arbeid voor diezelfde periode.

¹⁰ Onder personen die permanent gevestigd zijn, verstaat men alle personen die zich voor een periode van minimum één jaar vestigen in het economisch gebied van het land of die van plan zijn zich voor minimum één jaar te vestigen in het economisch gebied van het land.

¹¹ Indien deze meewerkende gezinsleden worden bezoldigd, worden ze beschouwd als werknemers.

Internationale Organisatie voor Arbeid (IAO), verstaat men onder *werklozen* alle personen boven een bepaalde leeftijd en die tijdens de referentieperiode:

- "zonder werk" zijn, d.w.z. niet in loondienst of als zelfstandige werken;
- "direct beschikbaar voor werk" zijn, zowel voor werk in loondienst als voor zelfstandige arbeid;
- "werk zoeken", d.w.z. in een bepaalde recente periode gerichte stappen hebben ondernomen om werk in loondienst of als zelfstandige te zoeken.

In België bestaan er momenteel twee statistische systemen voor het meten van de evolutie en de structuur van de werkgelegenheid en de werkloosheid, die samen de beroepsbevolking vormen:

- een systeem op basis van de administratieve gegevens (voornamelijk RSZ, RSVZ voor de werkgelegenheid en de RVA voor de werkloosheid), waarvan de resultaten eenmaal per jaar worden gecompileerd door het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid (MTA) in haar overzicht van de actieve bevolking op 30 juni;
- een systeem gebaseerd op de arbeidskrachtenenquête die het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) elk jaar uitvoert bij een representatieve steekproef van huishoudens, en dit volgens een methodologie die werd geharmoniseerd op Europees niveau en werd gepubliceerd door Eurostat.

Beide benaderingen zijn gebaseerd op dezelfde definities van de termen werkzame personen, werklozen en beroepsbevolking, namelijk deze die overeenkomen met de definities uit het ESR95. De methodes die worden gebruikt voor het opstellen van de statistieken en de resultaten die daaruit

worden afgeleid, verschillen echter drastisch, zowel voor de werkgelegenheid als voor de werkloosheid. Door hun totaal verschillende aard kunnen de twee systemen momenteel niet worden geïntegreerd in een coherent geheel van arbeidsrekeningen.

Bij gebrek aan zo een enig referentiekader, bestaat de oplossing erin om voorlopig, voor elke grootheid uit het ESR95, de meest betrouwbare bron te gebruiken, ongeacht het statistisch systeem waartoe ze behoort. Daarom worden in de Belgische nationale rekeningen de cijfers voor de werkgelegenheid voorlopig opgesteld op basis van de administratieve gegevens van het MTA, ondanks de conceptuele verschillen tussen deze gegevens en de nationale rekeningen¹², en die van de werkloosheid op basis van de arbeidskrachtenenquête van het NIS, gepubliceerd door Eurostat.

M.b.t. de werkgelegenheid vertonen de statistieken van het MTA zes voordelen in vergelijking met de resultaten van de arbeidskrachtenenquêtes:

- de coherentie met de resultaten inzake economische activiteit; het profiel van de jaarlijkse wijzigingen in de werkgelegenheid volgt van nabij dat van de economische activiteit, in tegenstelling tot de resultaten van het NIS die een meer wisselvallig profiel hebben;
- de coherentie met bepaalde aggregaten van de nationale rekeningen, vooral op het vlak van de beloning van werknemers, aangezien ze afkomstig zijn van een gezamenlijke bron, met name de RSZ;
- de mogelijkheid een gedetailleerde uitsplitsing van de werkgelegenheid per bedrijfstak te maken;
- het bestaan van lange reeksen (sinds 1970);
- de mogelijkheid om de werkloosheidsreeksen te extrapoleren met behulp

¹² Ten opzichte van de andere aggregaten van de nationale rekeningen onderscheiden de werkgelegenheidsstatistieken van het MTA zich door twee aspecten:

- enerzijds de statistische basiseenheid: volgens het MTA berust de verdeling van de werkgelegenheid op de lokale eenheid van activiteit (vestiging), terwijl bij de Belgische nationale rekeningen de onderneming de basiseenheid is. Hoewel dit geen invloed heeft op de totale werkgelegenheid, is dit wel het geval voor de indeling in bedrijfstakken, die sterk kan afwijken naargelang de gebruikte benadering. Door het lage niveau van opsplitsing in deze publicatie zouden de verschillen hier beperkt moeten blijven;
- anderzijds het ogenblik van de registratie: het jaarcijfer van het MTA is het aantal werkzame personen op 30 juni, terwijl de nationale rekeningen een gemiddelde moeten geven van het aantal werkzame personen in de loop van het jaar. In de nationale rekeningen komt het cijfer van het MTA in feite overeen met het cijfer van het tweede kwartaal, terwijl het jaarcijfer wordt verkregen als het gemiddelde van de vier kwartalen.

- van de maandelijkse gegevens van de RVA die snel beschikbaar zijn;
- de mogelijkheid om de reeksen m.b.t. de werkgelegenheid te extrapoleren aan de hand van de kwartaalstatistieken van de RSZ.

Inzake werkloosheid stemt het aantal werklozen dat Eurostat publiceert op basis van de NIS-enquête, in principe overeen met het werkelijke niveau van de vraag naar arbeid en vormt dus een betere raming van het aantal werklozen volgens het ESR95.

2.3 Een fundamentele herziening van de opmaak van de nationale rekeningen

Zoals eerder vermeld, werd van de overgang naar het ESR95 gebruik gemaakt om de opmaak van de Belgische nationale rekeningen op fundamentele wijze te vernieuwen.

Hoewel de nationale rekeningen tot 1997 gepubliceerd werden volgens de definities van het ESER79, vormt het zogenaamde traditioneel stelsel nog steeds de basis voor de opmaak ervan. Kenmerkend voor dit traditioneel stelsel, opgesteld door de OESO, zijn de afzonderlijke ramingen voor de drie optieken van het bruto nationaal product: productie (toegevoegde waarde), inkomen en bestedingen. Na een algemene arbitrage wordt het consensus-bnp afgeleid als het gemiddelde van deze drie optieken, waarbij de verschillen ten opzichte van dat bnp gepubliceerd worden onder de vorm van statistische afwijkingen in elk van de drie optieken.

De nieuwe wijze waarop de Belgische nationale rekeningen worden opgemaakt heeft zowel betrekking op de keuze en het gebruik van de basisgegevens als op de berekeningswijze en compilatietechnieken binnen een coherent integratiekader. In tegenstelling tot het veelvuldig gebruik van evoluties in het traditioneel stelsel, worden de cijfers in het nieuwe systeem volledig bekomen door ramingen van de niveaus, waaruit de evoluties worden afgeleid. Deze benadering leidt ongetwijfeld tot beter gefundeerde ramingen van de nationale rekeningen.

Hierna worden de belangrijkste

vernieuwingen op het vlak van de basisgegevens en de berekeningswijze op summere wijze toegelicht¹³.

2.3.1 Wijzigingen op het vlak van de basisgegevens

Hierbij gelden volgende principes: een systematisch gebruik van een uit het exhaustief bedrijfsregister afgeleid repertorium van productie-eenheden, de maximale exploitatie van administratieve gegevens, die aangevuld worden met statistische informatie en enquêteresultaten.

Bedrijfsregister en repertorium van productie-eenheden

Er wordt op systematische wijze gebruik gemaakt van een repertorium van productie-eenheden. Dit repertorium is gebaseerd op het door het NIS beheerde bedrijfsregister DBRIS¹⁴, en bevat alle rechtspersonen, alle BTW-plichtigen, evenals alle werkgevers. Het repertorium bestaat uit twee delen:

- een eerste bestand bevat de identificatoren van de institutionele eenheden; concreet betekent dit dat hierbij een verband gelegd wordt tussen het BTW- of nationaal nummer enerzijds, en het door de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) of de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheden (RSZPPO) gebruikt identificatienummer anderzijds;
- een tweede bestand bevat een aantal kenmerken van de institutionele eenheden¹⁵, waarvan er drie een sleutelrol

¹³Deze beschrijving heeft betrekking op de gedetailleerde berekeningswijze, die toegepast wordt op de gegevens voor t-3. Voor de jaren t-2 en t-1 (oktoberversie), waarvan de gegevens een meer voorlopig karakter hebben, wordt een vergelijkbare, maar minder gedetailleerde werkwijze gevolgd. De berekeningswijze van de aprilversie van t-1 wordt toegelicht in punt 2.4.

¹⁴DBRIS is de afkorting van "Database des Redevables de l'Information Statistique de l'INS".

¹⁵De institutionele eenheden vormen niet alleen de basiseenheden voor de opmaak van de sectorrekeningen, maar eveneens voor de aggregaten per bedrijfstak. Deze werkwijze wijkt af van de aanbevelingen van het ESR95, waar de lokale eenheden van economische activiteit de relevante eenheden zijn voor de berekening van de aggregaten per bedrijfstak. Deze keuze voor de institutionele eenheid is verantwoord omwille van de beschikbaarheid en de kwaliteit van de basisinformatie.

vervullen bij de berekeningen, namelijk:

- een NACE-BEL-code, waarmee wordt aangeduid tot welke bedrijfstak elke eenheid behoort;
- een sectorcode, waarmee wordt aangeduid tot welke institutionele sector elke eenheid behoort;
- een categoriecode, die de geprivilegieerde gegevensbron aanduidt. Deze keuze is afhankelijk van de beschikbare basisgegevens per institutionele eenheid.

Alle individuele ondernemingsgegevens worden geaggregeerd volgens de in het repertorium opgenomen karakteristieken, hetgeen essentieel is voor de coherentie van de bekomen resultaten. Het gebruik van dergelijk repertorium is ook van cruciaal belang voor de volledigheid en de betrouwbaarheid van de verkregen resultaten. Het repertorium bevat immers alle productie-eenheden, met uitzondering van de niet-BTW-plichtige zelfstandigen zonder personeel. Voor deze laatsten, waartoe onder meer landbouwers en vrije beroepen kunnen behoren, worden de berekeningen uitgevoerd buiten het repertorium.

Administratieve gegevens

Er is een bewuste keuze gemaakt om administratieve gegevens op maximale wijze te exploiteren. Dit biedt immers belangrijke voordelen. Het betreft immers exhaustieve en gedetailleerde informatie, die voor administratieve doeleinden verwerkt is en dus op relatief korte termijn beschikbaar is. Om de kwaliteit en de coherentie van de resultaten te waarborgen is ervoor geopteerd om met individuele ondernemingsgegevens te werken, hetgeen een analyse op een sterk gedetailleerd niveau toelaat. Het gebruik van administratieve gegevens voor statistische doeleinden heeft het belangrijke voordeel dat er geen verzwarende van de statistische last in hoofde van de bedrijven mee gepaard gaat. Administratieve gegevens hebben het potentiële nadeel dat de mogelijke onderrapportering geen exhaustief beeld weergeeft van de realiteit. De werkwijze die wordt aangewend bij de opstelling van de nationale rekeningen, met name de confrontatie van basisgegevens in het kader van een aanbod- en gebruikstabel, levert echter de mogelijkheden om het effect hiervan op de aggregaten te minimaliseren.

De voornaamste administratieve gegevensbronnen zijn de bij de Balans-centrale neergelegde jaarrekeningen, de rapporteringsschema's van de financiële instellingen, de RSZ- en RSZPPO-gegevens over lonen en sociale bijdragen, de BTW-gegevens over omzet en aankopen en de begrotingsgegevens van de overheid. Deze basisinformatie is veel ruimer dan de bronnen die tot hiertoe voor de berekening van de nationale rekeningen zijn aangewend. Vooral het gebruik van de jaarrekeninginformatie, waarop ruim 90 pct. van de toegevoegde waarde van de niet-financiële vennootschappen is gebaseerd, vormt een van de meest fundamentele vernieuwingen die in het kader van het ESR95 zijn doorgevoerd.

Exploitatie van statistische informatie en enquêteresultaten

Uiteraard wordt ook bestaande statistische informatie op maximale wijze geëxploiteerd. Zo vormen de statistiek buitenlandse handel en de betalingsbalans de basis voor de ramingen van in- en uitvoer van goederen en diensten en voor de opmaak van de rekening buitenland. Prodcom-gegevens worden omwille van de informatie over de aard van de geproduceerde producten in hoofdzaak gebruikt voor de aanbod- en gebruikstabellen. Ramingen voor de landbouw zijn gebaseerd op statistieken van het Landbouweconomisch Instituut (LEI).

Ook specifieke enquêteresultaten hebben hun nut bij de opmaak van de nationale rekeningen. De gegevens van de structuurenquête worden in twee opzichten gebruikt. Enerzijds kunnen op basis van deze gegevens correcties worden gemaakt om over te gaan van de administratieve aggregaten van verkopen en aankopen naar de ESR95-concepten output en intermediair verbruik. Anderzijds worden uit de structuurenquêtes ook de verdeelsleutels afgeleid om de output en het intermediair verbruik per bedrijfstak naar de betreffende goederen en diensten te ventileren. De gezinsbudget-enquête wordt gebruikt om, voor bepaalde producten, een directe raming te maken van de consumptieve bestedingen door de gezinnen. De resultaten van de "Panel Study of Belgian Households" worden aangewend voor de raming van de woondiensten, terwijl de enquête bij de lokale overheden gegevens levert voor de opmaak van de rekening van de lagere overheid.

2.3.2 Basisprincipes van de nieuwe werkwijze

De berekening van het bbp en het bni in werkelijke prijzen verloopt in drie stappen. In een eerste fase worden de aggregaten berekend met betrekking tot de output, het intermediair verbruik en de toegevoegde waarde. In een tweede fase worden de hoofdaggregaten van output en intermediair verbruik in het kader van de aanbod- en gebruikstabellen uitgesplitst naar productgroepen. Tenslotte worden deze gegevens in de aanbod- en gebruikstabellen geïntegreerd en met elkaar in overeenstemming gebracht.

Berekening van de grote aggregaten

- Voor de financiële instellingen en de overheid worden de berekeningen van de grote aggregaten met betrekking tot output, intermediair verbruik, toegevoegde waarde en bruto-investeringen in vaste activa uitgevoerd in het kader van de sectorrekeningen. Omwille van de volledigheid en de eenvormigheid van de hiertoe gebruikte basisgegevens, kunnen deze gegevens op het niveau van de verschillende subsectoren verwerkt worden. Deze resultaten worden als dusdanig overgenomen in de aanbod- en gebruikstabellen. Deze werkwijze wordt eveneens gebruikt voor de instellingen zonder winst oogmerk t.b.v. huishoudens.
- Voor de niet-financiële vennootschappen en de huishoudens worden de grote aggregaten geraamd in het kader van de aanbod- en gebruikstabellen. Om de betrouwbaarheid van de resultaten te waarborgen, dienen de berekeningen op een zo gedetailleerd mogelijk niveau te worden uitgevoerd. Hiertoe worden de aggregaten per bedrijfstak berekend uit de administratieve bronnen, waaruit de aggregaten volgens het ESR95 afgeleid worden. Naast de aanpassingen omwille van inhoudelijke verschillen worden hierbij tevens correcties uitgevoerd om rekening te houden met de onderschatting van de administratieve gegevens als gevolg van zwartwerk en fiscale fraude.

Uitsplitsing van de grote aggregaten naar producten

In een tweede fase worden de hoofdaggregaten van output en intermediair verbruik in het kader van de aanbod- en gebruikstabellen uitgesplitst naar productgroepen. Deze ventilatie wordt uitgevoerd aan de hand van verdeelsleutels die steunen op de resultaten uit de structurenquêtes. De aanbod- en gebruikstabellen worden aangevuld met informatie per productgroep betreffende de in- en uitvoer van goederen en diensten, de bruto-investeringen en de consumptie.

Integratie in de aanbod- en gebruikstabel

Tenslotte worden deze gegevens geanalyseerd binnen het integratiekader van de aanbod- en gebruikstabellen. Deze analyse moet leiden tot twee fundamentele evenwichten:

- een evenwicht per productgroep tussen aanbod (output per bedrijfstak en invoer) en gebruik (intermediair verbruik per bedrijfstak, consumptie, bruto-investeringen en uitvoer);
- een evenwicht per bedrijfstak tussen de output en de som van het intermediair verbruik en de toegevoegde waarde (beloning van werknemers, bruto exploitatieoverschot en niet-productgebonden belastingen min subsidies op productie).

Deze evenwichten worden bij de opmaak van de nationale rekeningen gebruikt om de consistentie en de volledigheid van de schattingen te controleren en te verbeteren. Binnen het coherent integratieschema van de aanbod- en gebruikstabellen worden de initiële gegevens immers beoordeeld en aangepast in functie van hun kwaliteit. Tijdens deze confrontatie worden eveneens de ramingen voor zwartwerk en fiscale fraude geverifieerd en, indien nodig, aangepast. Deze integratieprocedure moet de initiële onevenwichten, als gevolg van verschillen in de basisgegevens, in de aanbod- en

gebruikstabel volledig wegwerken. De drie optieken voor de berekening van het bbp, die impliciet vervat zijn in de aanbod- en gebruikstabellen, worden aldus met elkaar in overeenstemming gebracht.

De aanbod- en gebruikstabellen vormen tevens het kader voor de berekening van de aggregaten in constante prijzen. Deze

aggregaten worden bekomen door elke component van het aanbod- en gebruik van de verschillende productgroepen te deflateren met het relevante prijsindexcijfer. Naar analogie met de integratieprocedure in werkelijke prijzen, moet de opmaak van een aanbod- en gebruikstabel in constante prijzen per productgroep resulteren in een evenwicht tussen aanbod en gebruik¹⁶.

2.4 Ramingsmethode voor de rekeningen van het laatste jaar

De basisgegevens die worden gebruikt in de hierboven beschreven nieuwe methodologie zijn niet vroeg genoeg beschikbaar om reeds in april de rekeningen van het laatste jaar, in dit geval 1998, op te stellen. Net als in de andere Europese landen worden de jaarrekeningen die in april worden gepubliceerd dan ook afgeleid van de kwartaalrekeningen¹⁷.

2.4.1 Algemene principes van de kwartaalrekeningen

De trimestriële nationale rekeningen vormen een coherent geheel van transacties, rekeningen en boekhoudkundige saldi. De gehanteerde principes en definities, zijn geënt op deze van de jaarlijkse nationale rekeningen: ze zijn voortaan dus volledig conform met het ESR95.

Algemeen genomen zijn er twee essentiële verschillen tussen de kwartaalrekeningen en de jaarrekeningen:

- enerzijds is de structuur van de kwartaalrekeningen eenvoudiger, aangezien zij zich beperken tot de voornaamste aggregaten en er een minder gedetailleerde bedrijfstaknomenclatuur wordt gebruikt;
- anderzijds wordt meestal een indirecte ramingsmethode toegepast: indien de gegevens die worden gebruikt in de

jaarrekeningen niet beschikbaar zijn op kwartaalbasis, baseert men zich op benaderende variabelen, die worden verondersteld het kwartaalverloop van de rekeningen te weerspiegelen.

2.4.2 Ramingsmethode voor de kwartaalrekeningen¹⁸

Aan iedere statistische reeks uit de jaarrekeningen wordt een kwartaalreeks verbonden die beschikbaar is op het ogenblik dat de rekeningen worden aangemaakt en waarvan het verloop vergelijkbaar is met dat van de jaarrekening. Die reeks wordt de "kwartaalindicator" genoemd. Verschillen in definitie en toepassingsveld maken dat de gebruikte kwartaalindicator naar jaarwaarde doorgaans verschillend is van het jaarlijkse gegeven in de nationale rekeningen. De kwartaalindicator moet derhalve gekalibreerd worden op de jaarrekening. Het komt er daarbij op aan de econometrische aanpassing te zoeken die het best het verloop van de jaarrekening voor het verleden verklaart op basis van de jaarwaarde van de indicator. Het statistische verband dat, op jaarbasis, via die regressieanalyse tot stand komt tussen de reeks uit de jaarrekeningen en de indicator maakt het mogelijk om, op basis van de kwartaalwaarde van de indicator, de rekening te ramen voor het lopende kwartaal.

¹⁶ Aangezien er nog geen aanbod- en gebruikstabel beschikbaar is voor het voorgaande jaar, worden de aggregaten output en intermediair verbruik in constante prijzen bekomen door deflatie van de totale output en het totale intermediair verbruik per bedrijfstak met een gewogen deflator. Als wegingscoëfficiënten voor die deflatoren worden de output- en inputstructuur van de laatste beschikbare aanbod- en gebruikstabel gebruikt.

¹⁷ Alleen de rekeningen van het laatste jaar (1998) zijn gebaseerd op de kwartaalrekeningen; de rekeningen van de vorige jaren worden opgesteld volgens de nieuwe jaarmethodologie.

¹⁸ Een meer gedetailleerde methodologische nota is op aanvraag verkrijgbaar bij de dienst Financiële en Economische Statistieken van de Nationale Bank van België.

De toegepaste econometrische methode berust op een model dat vanwege zijn opbouw een perfecte coherentie waarborgt met de jaarreeksen en dat voor het lopende jaar optimale extrapolaties biedt. Hoe dan ook, de accuraatheid van de op indirecte wijze berekende kwartaalreeksen heeft veeleer met de kwaliteit van de indicatoren te maken dan met de gekozen methode.

2.4.3 Basisgegevens voor de kwartaalrekeningen

De keuze van de kwartaalindicatoren wordt in de mate van het mogelijke aangepast aan de voor de jaarrekeningen gebruikte informatiebronnen en methodologie. De in aanmerking genomen indicatoren zijn derhalve de volgende:

- de indexcijfers van de industriële productie, voor de toegevoegde waarde van de verwerkende nijverheid;
- de BTW-statistieken, voor de toegevoegde waarde van de bouw en van de meeste diensten, de consumptie van de gezinnen en IZW's en de bruto-investeringen in vaste activa van ondernemingen;
- de betalingsbalansstatistieken, voor de in- en uitvoer van goederen en diensten;
- de rentevoeten, voor de financiële diensten;
- de fiscale statistieken, voor de netto-productgebonden belastingen;
- de prijsindexcijfers van de industriële productie, de consumptie en de buitenlandse handel voor de ramingen naar volume;
- de statistieken van de RSZ, de RSZPPO en het RSVZ voor het aantal werknemers en de beloning van werknemers;
- de demografische statistieken van het NIS en het Rijksregister voor de totale bevolking;
- de arbeidskrachtenenquête van het NIS en de statistieken van de RVA voor de werklozen.

2.4.4 Raming van jaarrekeningen afgeleid van kwartaalrekeningen

Het grootste deel van de statistische reeksen die worden gepubliceerd in de jaarrekeningen van april zijn voor het laatste jaar het resultaat van de samenvoeging van de kwartaalrekeningen. Indien echter jaargegevens, zelfs voorlopige, beschikbaar zijn, worden deze opgenomen in de raming. Dit is het geval voor de toegevoegde waarde van twee bedrijfstakken, met name de landbouw en de overheid en het onderwijs, evenals voor de consumptieve bestedingen van de overheid. Deze werkwijze laat toe de resultaten van april beter te laten aansluiten met de jaarrekeningen die in oktober zullen worden gepubliceerd.

2.4.5 Oorzaken van afwijkingen tussen de nationale rekeningen van april en oktober

De resultaten die in april worden gepubliceerd, vormen een eerste raming van de belangrijkste jaarlijkse aggregaten, die in oktober worden herzien. De resultaten berusten in grote mate op de kwartaalrekeningen, terwijl de definitieve rekeningen van oktober worden opgesteld volgens de methodologie die eigen is aan de jaarrekeningen. De ramingsmethode voor de kwartaalrekeningen werd in de mate van het mogelijke aangepast aan deze voor de jaarrekeningen. Een perfecte overeenstemming tussen de beide methodes is echter onmogelijk¹⁹. Er zijn vier elementen die de afwijkingen tussen de rekeningen van april en deze van oktober verklaren.

Ontbrekende gegevens

Voor bepaalde bedrijfstakken, zoals de verzekeringen en de woondiensten, zijn er op dit ogenblik geen gegevens beschikbaar. In april wordt de toegevoegde waarde van die bedrijfstakken geraamd door de resultaten

¹⁹ Dit rechtvaardigt het gebruik van een econometrische methode met indirecte interpolatie voor de raming van de kwartaalrekeningen.

van de vorige jaren door te trekken rekening houdende met de economische vooruitzichten, de trendontwikkeling of andere hypothesen inzake groei.

Gebruik van een benaderende variabele

De gegevens gebruikt voor de jaarlijkse berekeningen, zijn niet altijd op kwartaalbasis beschikbaar. Voor enkele bedrijfstakken is het nochtans mogelijk om een kwartaalindicator te vinden die beschikbaar is op het ogenblik dat de kwartaalrekeningen opgesteld worden en waarvan de ontwikkeling voldoende gelijklopend is met de ontwikkeling van de jaarindicator uit de jaarlijkse rekeningen. Verschillen in definitie en toepassingsveld tussen beide indicatoren maken evenwel dat de over het jaar gesommeerde waarde van de kwartaalindicator niet overeenstemt met de jaarwaarde van de jaarindicator. De belangrijkste "proxy"-variabelen zijn:

- de statistiek van de industriële productie voor de toegevoegde waarde in de industrie;
- de BTW-statistieken voor de toegevoegde waarde van de bouwnijverheid en het merendeel van de diensten, voor de consumptieve bestedingen van de gezinnen en de IZW's en voor de bruto-investeringen in vaste activa door de ondernemingen.

De raming van deze bedrijfstakken in april wordt verkregen door optelling van de kwartaalrekeningen.

Herziening van de basisgegevens en verschil in desaggregatiegraad

Voor alle andere reeksen worden de jaarrekeningen in april geraamd op basis van dezelfde basisgegevens als die gebruikt voor de berekeningen van oktober, met name:

- de vooruitzichten van het Landbouweconomisch Instituut (LEI) voor de bedrijfstak landbouw;
- de statistieken van de betalingsbalans voor de in- en uitvoer;
- de begrotingsstatistieken voor de overheid.

De kwartaalramingen blijven echter afwijken van de jaarresultaten, voornamelijk omwille van de volgende twee redenen. Enerzijds worden de jaarlijkse rekeningen meer gedetailleerd berekend dan de kwartaalrekeningen²⁰. Anderzijds worden de indicatoren geregeld herzien zodat verschillende versies van de statistische reeksen worden gebruikt in de twee soorten rekeningen.

Arbitrage tussen de drie optieken van de nationale rekeningen

De aanbod- en gebruikstabel die op kwartaalbasis wordt opgesteld wordt voornamelijk gebruikt voor het evalueren van de samenhang tussen de verschillende geraamde aggregaten. Door de relatief hogere betrouwbaarheid van de basisgegevens wordt het bruto binnenlands product (bbp) van april eerst geraamd volgens de optiek productie. Behalve bij de hypothese dat er fundamentele verschillen zouden optreden tussen de diverse aggregaten, wordt de optiek uitgaven hieraan aangepast door de voorraadwijzigingen te gebruiken als saldopost, terwijl het bruto exploitatieoverschot het saldo uitmaakt in de optiek inkomen. Het bbp van oktober daarentegen is gebaseerd op een volledige arbitrage van een aanbod- en gebruikstabel, die op een meer gedetailleerd niveau wordt opgesteld. Dit fundamenteel onderscheid qua methodologie verklaart eveneens voor een gedeelte de verschillen tussen de twee soorten rekeningen²¹.

²⁰ Aangezien de snelheid van de verspreiding essentieel is voor de kwartaalrekeningen, is het onmogelijk om op kwartaalbasis hetzelfde desaggregatieniveau van de jaarlijkse ramingen te behouden.

²¹ Dit verschil kan dit jaar nog groter zijn in de mate dat de rekeningen voor de jaren 1995-1997 nog niet gebaseerd zijn op de volledige arbitrage van een aanbod- en gebruikstabel. Deze arbitrage zal pas klaar zijn in juni 1999. In de publicatie van oktober kunnen de resultaten voor de jaren 1995-1997 dus afwijken van de huidige versie, wat zou leiden tot een herziening van de ramingen voor het jaar 1998.

2.5 WIJZIGINGEN IN HET ESR95 TEN OPZICHTE VAN HET ESER79, DIE VAN INVLOED ZIJN OP HET BBP OF HET BNP

1. Criteria voor ingezetenschap

De criteria voor ingezetenschap, en bijgevolg de afbakening van de nationale economie, zijn in beperkte mate verschillend tussen het ESER79 en het ESR95. In afwijking van de één-jaar-regel voor de vaststelling van ingezetenschap, beschouwt het ESR95 studenten altijd als ingezetenen van hun thuisland, ongeacht de duur van hun studie in het buitenland. Ook voor installatiewerkzaamheden en voor bouwactiviteiten in het buitenland geeft het ESR95 specifieke richtlijnen over het ingezetenschap. Bij installatiewerkzaamheden wordt de output geregistreerd in het land van oorsprong en niet in het land waar de werkzaamheden worden verricht. Voor bouwactiviteiten in het buitenland waarbij de output bestaat uit vaste kapitaalgoederen, wordt deze output geregistreerd in het economisch gebied waar deze bouwwerkzaamheden plaatsvinden.

2. Indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI)

In het ESR95 wordt de keuze gelaten om de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) al dan niet aan de gebruikers toe te rekenen. In het ESER79 verbruikt een speciale eenheid volgens afspraak alle toegerekende productie van bankdiensten. Begin 1998 heeft de Raad beslist om gedurende een overgangperiode van vijf jaar de methodes van toerekening verder te bestuderen. Gedurende deze periode gebeurt er nog geen toerekening aan de gebruikers en blijft de IGDFI voor de volledige waarde geregistreerd als intermediair verbruik van een fictieve bedrijfstak.

3. Verzekering

In het ESR95 is de berekeningswijze van de output van verzekeringsondernemingen aangepast. De productie van zowel levens- als schadeverzekeringen wordt volgens het ESR95 berekend als de som van de werkelijk geïnde premies en premiesupplementen min de som van de geldige aanspraken en de toename van de actuariële reserves. Het nieuwe element hierbij is dat zowel voor

levens- als voor schadeverzekeringen rekening gehouden wordt met het gehele bedrag van het inkomen uit de belegging van verzekeringstechnische voorzieningen. Dat bedrag wordt volledig toegerekend aan de verzekeringspolishouders, waarna het naar de verzekeringsondernemingen terugvloeit onder de vorm van premiesupplementen, die een aanvulling vormen op de te betalen premies. Volgens het ESER79 was alleen het gedeelte van de totale "aangegroeide" rente dat bestemd was voor de polishouder (in het kader van levensverzekeringen) in de output opgenomen.

4. Winsten op directe buitenlandse investeringen

Het ESR95 voert de notie ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen in. Deze worden geregistreerd als inkomens uit vermogen ontvangen van en betaald aan het buitenland, die middels een parallelle tegenboeking in de financiële rekening van het buitenland opnieuw in de onderneming worden geïnvesteerd. In het ESER79 daarentegen vielen deze ingehouden winsten niet onder het inkomen uit vermogen en werden enkel de dividenden en andere uitgekeerde inkomens van vennootschappen opgenomen in de rekening buitenland.

5. Rente

Het ESER79 bepaalt dat rente moet worden geregistreerd wanneer deze betaalbaar wordt gesteld. Indien de rente betrekking heeft op verschillende boekhoudkundige perioden, diende zij niet over de verschillende perioden te worden verdeeld. Volgens het ESR95 daarentegen moet het aangroeien van de rente worden geregistreerd volgens het principe van de periodetoerekening. Het ESR95 bepaalt ook expliciet dat het inkomen uit vermogen uit nieuwe financiële producten, zoals "zero-coupon"-obligaties, "deep-discounted"-obligaties, indexobligaties en rente op financiële leasingcontracten als rente wordt opgenomen. Via het inkomen uit vermogen van en naar het buitenland oefent deze begripwijziging een invloed uit op het bnp.

6. Natuurlijke groei van cultuurplanten

Het ESER79 vermeldt expliciet dat de output van cultuurplanten wordt geregistreerd op het moment dat de oogsten worden binnengehaald of de bomen geveld. Het ESR95 zegt daarentegen expliciet dat de output wordt geregistreerd naarmate de planten groeien.

7. Computerprogrammatuur en grote databanken

Volgens het ESER79 werd alle aangekochte computerprogrammatuur, met uitzondering van voorgeïnstalleerde software, als intermediair verbruik beschouwd. Volgens het ESR95 daarentegen worden aankopen van computerprogrammatuur en grote databanken die, gedurende minstens een jaar, in het productieproces worden gebruikt, als bruto-investeringen in immateriële vaste activa gedefinieerd. Dit geldt eveneens voor de ontwikkeling van software en grote databanken voor eigen gebruik.

8. Militaire uitrusting en voertuigen, met uitzondering van wapens

In het ESER79 werden aankopen van duurzame goederen voor militaire doeleinden als intermediair verbruik en niet als bruto-investeringen in vaste activa geregistreerd. Volgens het ESR95 daarentegen behoren militaire gebouwen, vliegvelden, voertuigen e.d. die ook voor civiele doeleinden kunnen gebruikt worden tot de bruto-investeringen in vaste activa. Militaire vernietigingswapens blijven volgens afspraak geregistreerd als intermediair verbruik en niet als bruto-investeringen in vaste activa. Aangezien landsverdediging een niet-marktactiviteit is, waarvan de output bijgevolg wordt gewaardeerd als de som van de productiekosten, neemt de output toe met het verbruik van vaste activa met betrekking tot de bovengenoemde kapitaalgoederen.

9. Onderhanden werk (werk in uitvoering)

In het ESER79 werd de dienstenoutput geregistreerd op het moment dat de diensten aan de gebruikers worden geleverd, waardoor het bestaan van voorraden aan diensten expliciet wordt uitgesloten. In het ESR95 moet de dienstenoutput geregistreerd worden wanneer de productie plaatsvindt, zodat de productie van diensten leidt tot veranderingen in voorraden die bestaan uit

onderhanden werk. Het gebruik van diensten wordt ook in het ESR95 geregistreerd op het moment dat de dienst aan de gebruiker wordt geleverd.

10. Uitgaven voor exploratie van minerale reserves

Volgens het ESER79 werden alle lopende uitgaven met betrekking tot proefboringen naar olie en aardgas, voorafgaande aan het besluit tot exploitatie van het veld, als intermediair verbruik beschouwd. Het ESR95 daarentegen stelt dat de uitgaven voor exploratie van minerale reserves (proefboringen, topografisch onderzoek, vervoerkosten, ...) in de bruto-investeringen in vaste activa zijn inbegrepen.

11. Verbruik van vaste activa voor wegen, bruggen, enz.

Volgens het ESER79 werd het verbruik van vaste activa berekend voor alle reproduceerbare vaste activa, met uitzondering van kapitaalgoederen voor collectief gebruik met onbepaalde levensduur (wegen, bruggen, enz.). Het ESR95 bepaalt dat het verbruik van vaste activa moet worden berekend voor alle vaste activa, met uitzondering van dieren. In het ESR95 wordt het verbruik van vaste activa bijgevolg uitgebreid met de afschrijvingen op wegen, bruggen, enz. Aangezien de output van de overheid wordt gewaardeerd als de som van de kosten, waarvan het verbruik van vaste activa deel uitmaakt, heeft deze definitieverandering een aanzienlijk opwaartse effect op de raming van de output van de overheid.

12. Vergunningen

Voor productie-eenheden worden volgens het ESR95 minder vaak betalingen voor vergunningen aan de overheid bij de niet-productgebonden belastingen op productie geregistreerd dan in het kader van het ESER79 het geval was. Volgens het ESR95 worden deze betalingen beschouwd als betalingen voor de aankoop van een dienst, tenzij de voor de vergunning in rekening gebrachte bedragen in geen enkele verhouding staan tot de kosten van het door de overheid verrichte onderzoek. Voor huishoudens geldt een soortgelijke situatie, aangezien het ESR95 betalingen voor een reeks vergunningen niet tot de belastingen op

inkomen, vermogen enz. rekent, maar ze als betalingen voor overheidsdiensten beschouwt.

13. Waardering van de output voor eigen finaal gebruik en de output van vrijwilligerswerk

In het ESER79 werd de output voor eigen finaal gebruik gewaardeerd als de som van de lonen en de gebruikte materialen. Het ESR95 neemt ook het netto exploitatieoverschot op in de waardering van de output voor eigen rekening. Een tweede wijziging betreft de bouw van vaste activa door vrijwilligers. Volgens het ESR95 moet een schatting van de waarde van de gebruikte arbeid worden ingecalculeerd in de waarde van de output.

14. Drempelwaarde voor kapitaalgoederen

In het ESER79 lag de drempel voor de opname van duurzame goederen van geringe waarde in de bruto-investeringen in vaste activa op 100 ECU in prijzen van 1970, terwijl de drempel in het ESR95 500 ECU tegen prijzen van 1995 bedraagt. Ten gevolge van deze nieuwe drempelwaarde voor kapitaalgoederen wordt een groter deel van de aankopen van kapitaalgoederen van geringe waarde als intermediair verbruik behandeld.

15. Markt-/niet-marktcriteria

In de nationale rekeningen wordt de productie van niet-marktproducenten niet volgens de algemene methode geraamd, maar bij conventie berekend als de som van de productiekosten. Bijgevolg is het onderscheid tussen markt- en niet-marktproductie van essentieel belang. De regels voor de classificatie van productie-eenheden als markt- of niet-marktproducenten zijn gewijzigd. In het ESER79 was het onderscheid tussen markt- en niet-marktproducenten afhankelijk van de activiteit van de institutionele eenheden. Productie van goederen werd volgens afspraak steeds als marktoutput (verhandelbaar) beschouwd. Bij de productie van diensten van een eerste lijst werd het volgens afspraak steeds geacht om marktdiensten (verhandelbare diensten) te gaan en bij die van een tweede lijst steeds om niet-marktdiensten (niet-verhandelbare diensten). De output van een derde lijst werd

als marktdiensten beschouwd wanneer de middelen van de productie-eenheid voor het grootste deel voortvloeiden uit de verkoop. In het ESR95 daarentegen geldt voor alle activiteiten één enkel criterium. Niet-marktproducenten worden gedefinieerd als de eenheden die het grootste deel van de output gratis of tegen economisch niet-significante prijzen leveren, of concreet, indien de verkopen minder dan 50 pct. van de productiekosten dekken.

16. Subsidies

Het ESR95 bevat enkele definitieverschillen met betrekking tot subsidies. Ten eerste behoren betalingen van de overheid aan marktproducenten ter vergoeding van door deze laatste in het kader van sociale risico's aan huishoudens geleverde goederen en diensten, niet tot subsidies. Ten tweede kunnen in het ESR95 ook niet-marktproducenten niet-productgebonden subsidies ontvangen.

17. Originelen op het gebied van woord, beeld en geluid

De productie van originelen op het gebied van woord, beeld en geluid maakt in het ESR95 deel uit van de bruto-investeringen in vaste activa. In het ESER79 viel deze output nog buiten de productiegrens.

18. Diensten in verband met het gebruik van originelen op het gebied van woord, beeld en geluid

Betalingen om originelen op het gebied van woord, beeld of geluid te mogen gebruiken worden in het ESR95 geregistreerd als aan- en verkoop van diensten. In het ESER79 werden dergelijke betalingen als inkomen uit vermogen behandeld.

19. Garages

Volgens het ESR95 moeten garages die door de eigenaar van een woning worden gebruikt, ook al is het een vrijstaande garage of carport, tot de toegerekende output van diensten uit woningbezit worden gerekend. Tot hiertoe werd enkel rekening gehouden met garages die integraal deel uitmaakten van de woning.

20. Belastingen op de registratie van voertuigen, betaald door huishoudens

De gebruikelijke interpretatie van het ESER79 is dat belastingen op de registratie van voertuigen onder de overige inkomensoverdrachten moesten worden opgenomen. In het ESR95 worden zij als productgebonden belastingen geregistreerd. Het bbp neemt toe met het aldus geherklasseerde bedrag.

21. Lonen in natura

Wat de waardering van lonen in natura betreft, bevat het ESR95 twee wijzigingen. Sport- en vrijetijdsfaciliteiten voor werknemers en hun gezinnen worden opgenomen bij de beloning van werknemers in natura, terwijl ze in het ESER79 als intermediair verbruik van de werkgevers werden geregistreerd. Bovendien is er een verschil in de waardering van zelf geproduceerde goederen en diensten die door werkgevers aan hun werknemers worden verstrekt. In het ESR95 worden deze gewaardeerd tegen basisprijzen, inclusief de winst van de producent, maar in het ESER79 tegen de som van de productiekosten.

22. Vergunningen voor het gebruik van immateriële niet-geproduceerde activa

In het ESR95 worden verkoop en koop van vergunningen voor het gebruik van immateriële niet-geproduceerde activa (octrooien, handelsmerken, copyrights, enz.) geregistreerd als respectievelijk output en intermediair verbruik (of eventueel consumptieve bestedingen van de huishoudens). In het ESER79 werden dergelijke betalingen als inkomen uit vermogen aangemerkt.

23. Zegelrechten

In het ESR95 worden zegelrechten geregistreerd onder de productgebonden belastingen. In het ESER79 werden door producenten betaalde zegelrechten behandeld als overige belastingen in verband met de productie, terwijl door de huishoudens in hun hoedanigheid van consument betaalde zegelrechten worden geregistreerd als overige inkomensoverdrachten. Ten gevolge van deze definitieverandering neemt het bbp toe met de door de huishoudens in hun hoedanigheid van consument betaalde zegelrechten.

3 RAMINGEN VAN DE JAARLIJKSE AGGREGATEN

3.1 OORSPRONG VAN HET BINNENLANDS PRODUCT: BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE PER BEDRIJFSTAK

3.1.1 RAMINGEN TEGEN WERKELIJKE PRIJZEN

(ramingen tegen basisprijzen, in miljarden franken)

	Section Nace-Bel	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	A+B	156	146	147	141	141	144	122	128	132	123
Nijverheid	C+D+E	1.545	1.610	1.571	1.596	1.586	1.669	1.778	1.800	1.896	1.940
Bouwnijverheid	F	317	338	348	378	370	380	396	382	406	427
Diensten		3.820	4.072	4.418	4.710	4.860	5.072	5.334	5.493	5.685	5.914
Handel, vervoer en verkeer	G+H+I	1.199	1.334	1.451	1.519	1.536	1.579	1.608	1.609	1.653	1.687
Financiële diensten, immobiliën, huur en diensten aan bedrijven	J+K	1.328	1.371	1.497	1.652	1.687	1.782	1.929	2.042	2.124	2.258
Overheid en onderwijs	L+M	809	852	917	967	1.029	1.083	1.130	1.151	1.187	1.222
Andere diensten	N+O+P	485	514	554	572	608	628	667	691	721	748
Andere componenten ¹		376	410	411	437	466	522	503	527	608	660
Bruto binnenlands product tegen marktprijzen		6.214	6.577	6.896	7.262	7.423	7.786	8.132	8.331	8.727	9.064

¹ Productgebonden belastingen min subsidies en indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI).

3.1.2 RAMINGEN TEGEN PRIJZEN VAN 1995

(ramingen tegen basisprijzen, in miljarden franken)

	Section Nace-Bel	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	A+B	99	100	103	112	122	119	122	121	122	118
Nijverheid	C+D+E	1.713	1.759	1.739	1.712	1.650	1.720	1.778	1.820	1.909	1.958
Bouwnijverheid	F	360	384	388	399	382	386	396	378	399	416
Diensten		4.704	4.823	4.996	5.102	5.043	5.155	5.334	5.368	5.484	5.612
Handel, vervoer en verkeer	G+H+I	1.474	1.538	1.604	1.611	1.572	1.589	1.608	1.558	1.585	1.602
Financiële diensten, immobiliën, huur en diensten aan bedrijven	J+K	1.579	1.607	1.683	1.774	1.746	1.807	1.929	1.994	2.070	2.151
Overheid en onderwijs	L+M	1.036	1.043	1.060	1.078	1.093	1.116	1.130	1.148	1.147	1.164
Andere diensten	N+O+P	614	635	649	639	632	643	667	669	682	695
Andere componenten ¹		457	468	461	484	497	544	503	517	552	608
Bruto binnenlands product tegen marktprijzen		7.333	7.534	7.685	7.809	7.694	7.924	8.132	8.203	8.466	8.712

¹ Productgebonden belastingen min subsidies en indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI).

3.2 BESTEDING VAN HET BINNENLANDS PRODUCT: BELANGRIJKSTE BESTEDINGSCATEGORIEËN

3.2.1 RAMINGEN TEGEN WERKELIJKE PRIJZEN

(miljarden franken)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Consumptieve particuliere bestedingen ¹	3.446	3.657	3.865	4.024	4.095	4.281	4.388	4.526	4.704	4.897
Consumptieve bestedingen van de overheid	1.272	1.334	1.446	1.526	1.596	1.669	1.742	1.804	1.843	1.910
Bruto binnenlandse kapitaalvorming	1.347	1.461	1.446	1.509	1.466	1.520	1.672	1.667	1.786	1.904
Bruto kapitaalvorming	1.364	1.523	1.487	1.546	1.524	1.558	1.652	1.687	1.811	1.879
Bruto-investeringen van de ondernemingen, zelfstandigen en IZV's	933	1.061	1.042	1.059	1.004	998	1.071	1.128	1.213	1.268
Bruto-investeringen in woongebouwen	317	353	327	358	373	405	437	426	453	467
Bruto-investeringen van de overheid	114	109	119	129	147	154	144	134	146	145
Veranderingen in voorraden	-16	-62	-41	-37	-58	-38	20	-20	-26	25
Netto-uitvoer van goederen en diensten (uitvoer - invoer)	148	124	139	203	266	317	330	334	394	352
Totale uitvoer	4.573	4.700	4.813	4.935	4.848	5.320	5.702	5.917	6.623	6.832
Totale invoer	4.425	4.576	4.674	4.732	4.583	5.003	5.372	5.583	6.228	6.479
Bruto binnenlands product tegen marktprijzen	6.214	6.577	6.896	7.262	7.423	7.786	8.132	8.331	8.727	9.064

¹ Consumptieve bestedingen van de huishoudens en de instellingen zonder winstoogmerk (IZW's).

3.2.2 RAMINGEN TEGEN PRIJZEN VAN 1995

(miljarden franken)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Consumptieve particuliere bestedingen ¹	3.970	4.097	4.219	4.311	4.270	4.354	4.388	4.439	4.539	4.693
Consumptieve bestedingen van de overheid	1.622	1.616	1.678	1.702	1.698	1.724	1.742	1.783	1.774	1.817
Bruto binnenlandse kapitaalvorming	1.538	1.622	1.569	1.589	1.523	1.571	1.672	1.637	1.726	1.867
Bruto kapitaalvorming	1.528	1.658	1.589	1.616	1.567	1.566	1.652	1.667	1.772	1.837
Bruto-investeringen van de ondernemingen, zelfstandigen en IZV's	1.024	1.131	1.091	1.092	1.020	994	1.071	1.114	1.190	1.245
Bruto-investeringen in woongebouwen	374	404	368	386	393	414	437	419	440	450
Bruto-investeringen van de overheid	131	122	131	138	155	157	144	133	142	141
Veranderingen in voorraden	11	-36	-21	-27	-44	5	20	-30	-46	30
Netto-uitvoer van goederen en diensten (uitvoer - invoer)	202	200	220	207	203	275	330	345	427	336
Totale uitvoer	4.469	4.674	4.820	4.996	4.974	5.393	5.702	5.772	6.180	6.392
Totaal invoer	4.267	4.474	4.601	4.789	4.772	5.117	5.372	5.427	5.754	6.056
Bruto binnenlands product tegen marktprijzen	7.333	7.534	7.685	7.809	7.694	7.924	8.132	8.203	8.466	8.712

¹ Consumptieve bestedingen van de huishoudens en de instellingen zonder winstoogmerk (IZW's).

3.3 VERDELING VAN HET BINNENLANDS PRODUCT: BELANGRIJKSTE INKOMENSCATEGORIEËN

(miljarden franken)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Beloning van werknemers	3.156	3.423	3.674	3.861	3.955	4.097	4.221	4.274	4.417	4.575
Lonen	2.302	2.504	2.674	2.802	2.855	2.979	3.105	3.117	3.214	3.338
Sociale premies	854	919	1.000	1.059	1.100	1.118	1.116	1.156	1.203	1.237
Bruto exploitatieoverschot en bruto gemengd inkomen ¹	2.422	2.500	2.548	2.683	2.715	2.875	3.095	3.187	3.377	3.518
Netto belastingen op productie en invoer	636	654	674	717	752	814	816	871	932	971
Bruto binnenlands inkomen tegen marktprijzen	6.214	6.577	6.896	7.262	7.423	7.786	8.132	8.331	8.727	9.064

¹ Met inbegrip van het verbruik van vaste activa (afschrijvingen).

3.4 BESCHIKBAAR INKOMEN, BESPARINGEN EN VORDERINGENOVERSCHOT OF -TEKORT: RAMINGEN TEGEN WERKELIJKE PRIJZEN

(mijarden franken)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Bruto binnenlands inkomen tegen marktprijzen	6.214	6.577	6.896	7.262	7.423	7.786	8.132	8.331	8.727	9.064
Saldo van de primaire inkomens van/naar het buitenland	-25	-30	10	-8	75	88	98	127	114	125
Bruto nationaal inkomen	6.189	6.547	6.906	7.254	7.498	7.874	8.230	8.458	8.840	9.189
Verbruik van vaste activa	692	755	783	841	848	884	928	953	1.012	1.027
Netto nationaal inkomen	5.497	5.792	6.124	6.413	6.650	6.991	7.302	7.505	7.829	8.162
Saldo van de inkomensoverdrachten van/naar het buitenland	-72	-64	-73	-91	-95	-108	-108	-135	-133	-142
Netto nationaal beschikbaar inkomen	5.424	5.727	6.050	6.322	6.554	6.883	7.194	7.370	7.696	8.020
Nationale consumptie	4.719	4.992	5.311	5.550	5.691	5.950	6.130	6.330	6.547	6.808
Netto nationale besparingen	706	736	739	772	864	933	1.064	1.040	1.149	1.213
Investerings in vaste activa	1.364	1.523	1.487	1.546	1.524	1.558	1.652	1.687	1.811	1.879
Veranderingen in voorraden	-16	-62	-41	-37	-58	-38	20	-20	-26	25
Saldo van de kapitaaltransacties met het buitenland	-8	-13	-11	-13	-13	-10	-11	0	18	-2
Vorderingenoverschot of -tekort van de totale economie	43	17	64	91	233	287	310	326	393	334

3.5 REËEL BESCHIKBAAR INKOMEN: RAMINGEN TEGEN PRIJZEN VAN 1995

(miljarden franken)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Bruto binnenlands inkomen tegen marktprijzen	7.333	7.534	7.685	7.809	7.694	7.924	8.132	8.203	8.466	8.712
Handelstekort of -overschot ¹	-49	-71	-75	3	73	48	0	-16	-52	-1
Reëel bruto binnenlands inkomen	7.284	7.463	7.611	7.812	7.767	7.972	8.132	8.187	8.415	8.712
Saldo van de primaire inkomens van/naar het buitenland	-29	-34	11	-8	79	90	98	124	110	120
Reëel bruto nationaal inkomen	7.255	7.429	7.622	7.804	7.846	8.062	8.230	8.311	8.524	8.832
Verbruik van vaste activa	794	844	857	898	889	904	928	941	990	1.004
Reëel netto nationaal inkomen	6.461	6.585	6.765	6.906	6.957	7.157	7.302	7.370	7.534	7.828
Saldo van de inkomensoverdrachten van/naar het buitenland	-85	-73	-81	-98	-100	-110	-108	-133	-128	-136
Netto nationaal beschikbaar inkomen	6.375	6.512	6.684	6.807	6.858	7.047	7.194	7.237	7.406	7.692

¹ Het bruto binnenlands product tegen vaste prijzen meet het geheel van de door de economie geproduceerde toegevoegde waarde naar volume. Het reële inkomen van de ingezetenen hangt af van dat productievolume, maar eveneens van de koers waartegen de uitvoer kan worden verhandeld tegen de invoer uit het buitenland. Indien de ruilvoet verbetert, is zodoende minder uitvoer nodig bij de aankoop van een gegeven invoervolume: via een handelsoverschot komt het reële binnenlandse inkomen hoger uit dan het bruto binnenlands product tegen vaste prijzen. Het handelsoverschot of, eventueel, -deficit is immers gelijk aan het lopende saldo van de uitvoer en de invoer gedefleerd met een prijsindexcijfer en verminderd met het verschil tussen de gedefleerde waarde van de uitvoer en de gedefleerde waarde van de invoer.

3.6 BEVOLKING, WERKZAME PERSONEN, WERKLOZEN EN BELONING VAN WERKNEMERS

3.6.1 TOTALE BEVOLKING, WERKZAME PERSONEN EN WERKLOZEN

(nationaal concept, in duizenden personen)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Totale bevolking	9.941	9.971	10.008	10.050	10.088	10.119	10.137	10.157	10.182	10.197
Beroepsbevolking	4.047	4.058	4.063	4.080	4.121	4.157	4.177	4.188	4.205	4.222
Totaal aantal werklozen	285	257	262	297	370	414	414	401	387	365
Werkzame personen	3.762	3.801	3.801	3.783	3.751	3.743	3.763	3.787	3.818	3.857
Zelfstandigen	666	675	683	687	696	699	700	703	701	700
Werknemers	3.096	3.126	3.118	3.096	3.055	3.045	3.063	3.084	3.117	3.157

3.6.2 VERDELING VAN DE WERKZAME PERSONEN PER BEDRIJFSTAK

(binnenlands concept, in duizenden personen)

	Section Nace-Bel	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	A+B	102	101	100	97	95	94	91	88	85	85
Nijverheid	C+D+E	826	825	807	786	753	731	726	714	701	700
Bouwnijverheid	F	225	233	240	245	252	257	253	251	251	250
Diensten		2.561	2.591	2.606	2.606	2.603	2.611	2.642	2.683	2.728	2.770
Handel, vervoer en verkeer	G+H+I	933	942	946	939	928	920	921	922	923	925
Financiële diensten, immobiliën, huur en diensten aan bedrijven	J+K	348	361	370	376	379	394	408	421	442	464
Overheid en onderwijs	L+M	679	681	676	672	670	663	667	673	682	691
Andere diensten	N+O+P	600	607	614	619	626	634	647	666	681	690
Totaal aantal werkzame personen		3.713	3.751	3.752	3.734	3.702	3.694	3.712	3.736	3.765	3.805

3.6.3 VERDELING VAN DE BELONING VAN WERKNEMERS PER BEDRIJFSTAK

(binnenlands concept, in miljarden franken)

	Section Nace-Bel	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	A+B	8	9	9	10	10	11	12	12	12	11
Nijverheid	C+D+E	927	996	1.038	1.051	1.036	1.051	1.064	1.070	1.084	1.113
Bouwnijverheid	F	166	191	205	224	221	232	226	217	221	233
Diensten		2.055	2.227	2.423	2.575	2.688	2.803	2.919	2.974	3.099	3.217
Handel, vervoer en verkeer	G+H+I	671	733	800	856	866	879	906	911	942	965
Financiële diensten, immobiliën, huur en diensten aan bedrijven	J+K	407	447	484	509	546	575	604	622	662	706
Overheid en onderwijs	L+M	704	745	801	845	895	944	982	1.002	1.034	1.067
Andere diensten	N+O+P	273	302	338	366	381	404	427	441	461	479
Totale beloning van werknemers		3.156	3.423	3.674	3.861	3.955	4.097	4.221	4.274	4.417	4.575